

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:
Egy évre 84 korona.
Egy hónapra 8 korona.
VIDÉKEN:
Egy évre 88 korona.
Egy hónapra 8 k. 40 f.
HÍRDETÉSEK:
4-as soros betűk egy sor 30 fill.
minden következőnél 16 fill.
Nyitóliter sora 40 fill.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában
TELEFON-SZÁM: 507

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.
József főherceg-ut. 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1908.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Szombat, január 25.

Mai számunk főbb közleményei:

- Vezérolkk: Utolsó lecke az uralkodás-tanból.
- A reviziót napirendre tűzték.
- Román politikai klub Aradon.
- A díszidensek lezárultak.
- A nap furcsaságai.
- A románok a kormány ellen.
- Aktuális emberek.
- A mostoha apa bűne.
- A gyémántkészítő — család.
- Cukorpép és logika.
- A bűnös Arad.
- Tarkaságok.
- A magyar Lemoine.
- A perverz gróftól eltiltók.
- Tárca: Hogyan öltözködnek a koronás asszonyok?

Utolsó lecke az uralkodás-tanból.

Arad, január 24.

Ferenc Ferdinánd, a jövőendő császár és király, bizonyára rég befejezte az uralkodói mesterség inaskodását. A királynevelők, a császár-jelöltek rengeteg tudásu és szálfinom diplomáciával áthuzott tanárai már az unokaöccse, Ferenc Károly herceg, cs. és kir. hadnagy körül forgolódnak, s őt avatják abba, hogy mint kell egy jó nevelésű autokratának a történelemben viselkednie. Ferenc Ferdinánd ez utóbbi területen már itt-ott próbaszolgálatot is teljesít. Majd, mint katona, veszi át a hadgyakorlatok alkalmával a legfőbb hadur resszortját, hol meg a politikában vesz részt a kiegyezési tárgyalásokon s fogad informatív jellegű kihallgatáson egy-egy minisztert. Szóval, egész

bátran föl lehet venni ő fensége minősítési lapjára — amelyet bizonyára minden főhercegről vezetnek — hogy a korona viseletére úgy elméleti, mint gyakorlati tekintetben tökéletesen kiképezetett.

Mégis, a főherceg most vette az utolsó leckét a tövises pályának előismereteiből, a melyre a sors — vagy, mondjuk a koalíció kedvéért: az isteni küldetés — szánta. Adta neki ezt a tanulságos órát: a függetlenségi és negyvennyolcas párt. Használja egészséggel őfensége, ama távoli időkben, a mikor királyi minőségében lesz dolga Magyarország vezető politikusaival!

Ma már csak a nyugati pályaudvar emlékszik arra a nevezetes éjszakára, a melyet a trónörökös egy vasuti kocsiban ott töltött. A trónörökös a koronázási jubileum néhány órájára Budapestre jött. S e látogatása alkalmával nem tisztelte meg annyira Magyarország fővárosát, az ő jövőendő székvárosát, hogy éjjeli szállásra vonuljon be a falai közé. A trónörökös a vasuti kocsiban maradt s mikor Budán, a Mátyás templomban elvégezte a hivatalos dolgát, visszament a vasuti kocsiba, amelyet már be is fűtöttek Bécs irányába. Ez a látogatás mindenesetre emelte egy számmal a főváros idegenforgalmának statisztikáját, — de a trónörökösnek Magyarországra iránt való rokonszenvét a fővárosi statisztikai hivatal se tudja kiolvasni.

S ha van ilyen érzés, ő fenségének

mindig óvatosan sikerült elrejtegetni. Mikor nevezetes afrikai utjáról visszatért, ez volt az első szava: Nincs párja Ausztriának! A meghatott őszinteség pillanatában nem jutott eszébe, hogy még egy országnak trónörököse, amelyet e réven talán szintén illik hazájául fogadnia. A trónörökös patronusa az osztrák Katolischer Schulverein-nek, amelynek Lueger az elnöke s amelyben tudvalevően nem sok szeretetet kovácsolnak Magyarországgal szemben.

Nem is jön másként Magyarországra, ha csak vadászat okáért. Az a nagy darab föld, amelyen tizenkilenc millió jövőendőbeli alattvalója van, neki nem egyéb mint vadászterület; az emberekkel nem törődik, csupán a zergékkel, vadkanokkal és fácánokkal. Csak élvezet okából jár ide s aligha érez több tiszteletet irántunk, mint aminőt az ember az olyan hölgyek iránt érez, akit futó gyönyörökért fölkeres, de a társadalomban nem ismer semmi közösséget vele.

Azokban a napokban, a mikor forradalmi érzéssel volt befűtve a nyárspolgárok vére, a szívek és vesék legaljáról föltüremkedett a republikáns gondolat kísértése, s amikor a fekete kávé melletti politikusok is igen feszült viszonyban éltek a Habsburg Lotharingi családdal, szép, lélekemelő virágok nőttek a felségsértés kertjében. S az antidinasztikus virágok erős illata nemcsak az uralkodóra áradt, de a trónörökösre, a jövőendő királyra is; a kiről szintén föltehető volt, hogy a

Hogyan öltözködnek a koronás asszonyok?

Nem érdektelen egy kissé betekinteni a koronás asszonyok toalette szobájába, melyről sok asszony olyan szívesen hall egyet-mást.

Ons Wilhelmitje, a hollandusok bájos, ifjú királynője sokszor annyira egyszerű öltözködésben megy az utcára, hogy akár látják, önkéntelenül is fölkiáltanak: „Milyen igénytelen!” — Az igaz is, hogy ez a szép asszony nem szereti a feltűnést keltő eleganciát, hanem az igazi, nyugodt előkelőséget és nagy gondot fordít minden toalettiére. Beszélnek róla, hogy minden új öltözködését alaposan megvitatja, és néha egész doboz fátölt dob fölére s egy két tucat keztyűt végig próbál, míg a leginkább megfelelőt kiválasztja. A házi és utcai toalettiel egyszerű szabásuak s angolos izlésben készülnek, melyekhez gyakran minden dísz nélkül kis nemez- vagy szalmakalapot tesz föl. Az ő viruló, ifjú szépségéhez ez a nagy egyszerűség rendkívül illik. Ha kerékpározik, amit csak parkjában tesz, hollandi nemzeti viseletet ölt, rövid nyerges gyapjuszoknyát és a nyakáig begombolt sötét kabatot. Ünnepeyes alkalmakkor drága selyem bársony és csipke ruhát ölt, gyöngyökkel és drágakövekkel ékítve, de a szabás itt is mindig egyszerű. A királynő utcai öltönye többnyire fehér színűek.

Az oroszok cárnéja is olyan fejedelemasz-

szony, aki keresi az egyszerűséget. De míg a hollandusok királynéja a világos színekért rajong, az orosz cárné a sötét színeket kedveli. Rend szerint sötét sima bársony ruhát visel a cárné s csak este, ha vendégei vannak, ölt hozzá olyan derekat, mely kissé kivágott s amelyet ilyenkor feltűnően díszes broche díszít. E mellett helyett néha exotikus virágot is használ a cárné, de csak egy szálát; a broche tőlt leginkább antik ékszerekből alakíttatja át. A cár szereti a pompás toaletteket s a felesége az ő kedvéért néha pazarul kiöltözködik, de ilyenkor is mindig az ő poétikus lelkületét és sajátos ízlését mutatja érvényre. Így például egyik udvari bálon fehér bársony ruhában jelent meg, melynek hosszú uszálya drága csipkefátyol volt, egyike ama művészi alkotásoknak, melyeket az archangeli csipkeverők készítenek. Ez az orosz házi ipar már majdnem kipusztult s eredetileg is az orosz uralkodónak számára készítették itt a csipkefátyolokat. A cárné általában használt csipkefátyol háula a magasan fésült hajra volt fel-tűzve, ahol egy kerített szárnyakkal lebegő fehér galamb tartotta, melynek tollain gyémántok ragyogtak, szemel rubinköböl készűtek s a csőrét egy darab koralból rakták be. Ez a meseben szép fejdísz úgy hatott, mintha a ködös észak regényvilágából kelt volna életre a cárné. A cárné orosz nemzeti ruhája, mely himzett rózsaszín bársonyköpenyből és drága kövekkel ékített kemény főkötőből áll, remekül hat a

cárné karcsu alakján. Nagy ellentét a neki Mária, az anyacárné, akit a dán leánynevének Dagmarnak neveznek s ki igen sokat cicomázza magát.

Alexandra, az angol királyné, ugyancsak mérvadó személyiség a toalette ügyekben és a jelenlegi koronás asszonyok közül ő ért legtöbbet az öltözködés művészetéhez. A természet nagy szépséggel áldotta meg, melyből máig sem sokat veszített s így persze minden ruha és kalap jól áll neki. Karcsu termete a világos sötét kabátokában, melyet naponta visel, egészen leányosnak tűnik föl a kalapok közül is nem capottest, hanem a kerek kalapokat kedveli, kevés szalagdíszszel és másféle, de mérsékelt színes kalapokat tolldíszszel. Kalapjainak színe majdnem kivétel nélkül fehér. A hajviseletét úgy választotta, mint anyja, az orosz anyacárné s mint nővére, a cumberlandi hercegnő, elől apró kis fűrtöket süttet hajából, hátul pedig magasra feifésűlteti.

A német cászárné nagyon takarékos az öltözködésben, de azért mindig igen ízléses marad. Leginkább a „tailor mode” ruhákat kedveli s a testhez simuló ruhát még az ünnepeyes alkalmakkor is szereti. Ennek oka kétségtelenül az ő gyönyörűen formált természetben rejlik. A reggeli toalettiel többnyire fehérnek, drága csipkedíszszel, de szereti a szép himzéseket és az értékes prémeket is a ruháin fel-

chlopy-i sohát, meg a szeptember 25-iki sarkantyú-pengetést minden gondolkodás nélkül magáénak vallja. Bizony, a trónörökös kemény igazságokat kapott ezidőkben, a melyekre volt egy különös ok is. A trónörökös sohase adta jelét a hálának, annak ellenében, hogy a magyarok a morgantikus házasságból származó fiuk trónörökösödési jogát meg akarták szerezni.

Ezen antidinasztikus, a trónörökös személyét is tövisező virágok kertésze volt a függetlenségi és negyvennyolcas párt. Ki hitte volna, hogy ezeket a virágokat — a gyümölcséiért fogja ápolni. És hogy ez olyan furcsa, a virágok természetével merőben ellenkező gyümölcsöket fog teremni!

Kitűnő kollegánk, Ugron Gábor, a vezérlete alatt álló újságba cikket írt a trónörököséről. A cikktől bizonyára alig várt egyéb hatást, mint a boldogult Tenczer Pál, a ki, megtámadván a *Politiszes*-ben az orosz belpolitikát, így nyilatkozott a cikk felől: No, a cár holnap vakarózni fog. Ugron is azt hihette, hogy a trónörökös vakarózni fog. Nem ez történt. Nem a trónörökös vakarózott, hanem a függetlenségi párt. A legelső ülésen Hoffmann Ottó — ez a királyhű férfiú valaha a kurucbrigád dandárosa volt! — számadóra vonta Ugront, a miért a trónörököst megbántotta. Ugron ijedten védekezett. Először: elvégre kritizálni a trónörököst is lehet. Másodszor: a cikk nem is kritizálta a trónörököst. Harmadszor: a cikk nem is vonatkozott a trónörökösre, s vakuljon meg, aki ilyen tendenciát olvas belé. Amire Kossuth Ferenc is megjegyezte, hogy bizony a trónörököst, a jövő királyt nekünk nem is szabad bántani.

Ennyi előlegezett lojalitás, ennyi odaadó hűség szinte páratlan. S a trónörököshöz való dörgölődés nemcsak ebben nyilatkozik meg. Minden engedmény, minden kedveskedés, amelylyel a koalíció legkisebb pártját, a néppártot a legnagyobb párt: a függetlenségi, elárasztja, a trónörökösnek szól, a kihez köztudomás

használat A kisebb ünnepélyeknél a bársonyt viseli, például vörös bársonyruhát arany himnussal. Kalapja inkább csiptes-ök s kerek kapot alig visel. Azt állítják, hogy néha a reform ruhát is viseli.

A spanyol királyné régebben csakis mély gyászot viselt, most azonban már, a spanyol nép pompaszereplésére való tekintettel, színesekbe is öltözködik. Így például szereti a könnyűden mintázott ruhákat, melyeket csipke díszít s kedvelt színei a lazacvörös és az ezüsts ürke. Az olaszok ifjú királynéja toalettjeire jórómán semmit sem ad, de annál inkább tördök vele Margherita, az özvegy királyné. Heléna királyné a fekete és fehér csipkéket szereli, gyakran igaz gyönggyel díszítve. Margherita viszont a bársony és selymet kultiválja, világosabb és ragyogóbb színekben, dúz aranyhímzésekkel. Egyes toalettjei valóságos remekmű számba mennek. És a még mindig szép asszony nagy barátja a koralloknak. Carmen Sylva, a román királyné a csipkével és drágakövekkel díszített hosszú, uszályos ruhák kedvelője volt, melyek szinte melegséget keltenek. Amióta megvénült és elhízott, e fantasztikus ruhákról lemondott. Érdekes, hogy a japán királyné egészen európai divat szerint öltözködik s öltözékait a kontinens legelső női divatházai szállítják a szigetországba.

szerint a néppárt s annak vezetői állanak legközelebb. Szeressétek fiuk a trónörököst, s szeressétek mindent, akit és amit ő szeret. A néppártot, a Katolischer Schulvereint, a kisjenői vadaskertet, meg Harncourt gróf agancsosait.

Ha tehát fenséged uralkodni fog, — ez az utolsó lecke tanúsága — sohase vegye komolyan az antidinasztikus, a trónt megigagató és a palástot meglebentő dörgéseket. A leghangesabbakból lesznek a legalázatosabbak, mihelyt jólaktak az első falatokkal. A legadázabb forradalmárokból lesznek a legalantasabb udvaroncok. S amint látja, fenség, nem lehet őket annyira utálni, hogy a hízegésükkel föl ne tolakodjanak ahhoz, akitől a jövő ebédjeik függ!

A revíziót napirendre tűzték.

Az ujoncjavaslat elfogadása.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, január 24.

Ma egyszerre megint más a Ház képe. Tegnap tíres sorok előtt harc folyt — igaz, csak afféle manőver — az ujoncjavaslatok ellen, ma pedig derűs arcok, zenefolt terem, figyelő arcok. Más helyütt megírjuk, hogy megint beállott a béke. A fiókobstrukciónak vége van, aminthogy úgy van a magyar parlamentben, hogy hol kezdődik az obstrukció, hol végződik. Közben pedig örülnek az emberek vagy az egyik fordulatnak, vagy a másiknak.

A mai ülés nevezetessége Nagy Emil beszéde, amelylyel megokolta a házszabályrevízióra vonatkozó indítványát. Erre a díszes alkalomra bevonult az egész kormány is. Az ifjú és ambíciózus szolnoki képviselő azt hitte, hogy ezt az alkalmat ékesszólása kellő ragyogtatására kell felhasználnia és vagy félórát magyarázta cifra mondatokkal, mire kell a házszabályrevízió. A Ház csendesen hallgatta.

(A házszabályrevízió.)

Az ülést háromnegyed tizenegy óra körül nyitotta meg Iusth Gyula elnök. A napirend első pontján Nagy Emil okolta meg a házszabályok módosítása iránt bejegyzett indítványát. Szerinte rossz kormányforma az, hogy a népi képviselőt és a korona kormányzó, de ezért a kormány felelős. Így állandóan a kormány népi szerűtlen. Ezeret a háza érdekének őszinte védelme mindig a kisebbség dolga volt. Már 1848-ban megváltozott a helyzet, mert a parlamentaris többség akaratának biztosítása végett a legszigorúbb klotúrt akarták behozni. Jött aztán a reakció, majd a hatvanhét utáni idők. A többséget sokszor korrupció hozta létre. A nép így érdekei védelmére mindig a kisebbségben látta. Ennek a kisebbségnek leltörésére az engedelmet nem kapta meg Tisza István. Jött a mai rendszer, mely a nemzeti aspirációkat és ideálokat képviseli. Ha ez a többség akaratának nem tud érvényt szerezni, megint bukás fog következni, melyből alig lesz feltámadás. A többségnek tehát mindent el kell követnie akaratának érvényesítésének biztosítására. Ezt célozza indítványa, melynek napirendre kiűzését azonnal kéri. (H-lyeslés.)

Elnök fölteszi a kérdést: kitűzi-e napirendre a Ház Nagy Emil indítványát. (Z.)

A Ház örüsi többsége napirendre kitűzés mellett szavazott. Ezzel a függetlenségi párt is szavazott egy ízben.

Nagy beszéde közben Eötvös Károly felkelt és nagy kacagás közben kifelé ballagott a tereméből.

— Nem hallgathatom ezt a zavaros, bolond beszédet! — mondta haragosan.

Nagy után Bizonny Ákos szólalt fel személyes kérdésben.

(Az ujoncjavaslatok.)

Bozóky Árpád: Határozati javaslatot nyújt be, hogy március 5-ig rendezzessék azok a katonai kérdések, melyeket a pártok az átmeneti időre kikapcsoltak.

Molnár Jenő: Statisztikai adatokat kér a honvédelmi minisztériumtól arra, hány hadköteles ifjú van az országban.

Wekerle Sándor: Bozóky határozati javaslata ellen szólal föl.

A Ház az első szakaszt elfogadta. Hozzászólás nélkül elfogadták a második szakaszt is, s így az ujoncjavaslat megállapításáról szóló javaslatot részleteiben is elfogadták.

Az ujoncjavaslat megajánlásáról szóló javaslatot Bozóky Árpád nem fogadja el, mert ez bizalmi kérdés. Ferdinándy Béla a hadsereg magyarosításának eszközeit fejtegeti.

Jekelfalussy Lajos honvédelmi miniszter kijelenti, hogy a katonai magyar tudományos irodalom emelése iránt nála megvan a jóakarát, a pénz azonban hiányzik és a költségvetésben már csak a jövő évre tudja felvenni a költségeket. Kéri a Házat, hogy elégedjék meg ezen ígérettel.

Bozóky Árpád rövid felszólalása után a javaslat általánosságban elfogadták, ugyancsak Ferdinándy Béla határozati javaslatát is.

Ezután a javaslat részletes tárgyalása következett, amelynek során egyedül Nagy György szólalt fel és adott be módosításokat.

Jekelfalussy Lajos honvédelmi miniszter a szakaszokat eredeti szövegezésben kéri elfogadni.

A Ház Nagy György módosítását elvetette s a javaslatot részleteiben is elfogadta, mire az ülés véget ért.

Román politikai klub Aradon.

Aradról intézik a választásokat. — Nem lesz pártkassza. — Szervezkedés Biharmegyében. — Statisztika a román választókról.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, január 24.

A román nemzetiségi országgyűlési párt erősen készülődik a választásra, aminek látható jele, hogy az a konferencia, melyet a napokban Pap György elnöklése alatt Budapesten a Vadászúrt-szállodában tartottak, már is termi gyümölcsöket. Az egész vonalon erős szervezkedés indult meg, amelynek szálai Aradon futnak össze.

A nemzetiségi párt agitációjáról, mely három nemzetiségnek megfelelően, a románokat, tótokat, szerbeket külön szervezi, az *Aradi Közlöny* egyik munkatársa ma beszélgetést folytatott egyik előkelő román képviselővel, aki a következő érdekes kijelentéseket tette:

— A párt szervezkedése a mai politikai helyzet természetes következménye. A nemzetiségi aktivitásba léptek s az elfoglalt területeket legalább is megvédik. A többi pártok Budapesten tarthatják központjait és klubjaikat is, mert a külföldi kontingensének jó része Budapesten lakik. A nemzetiségi párt három részre oszlik, mert pártíveit az egész országban eloszlanak.

Aradon politikai klub alakul, melynek magvát a román képviselők alkotják. Minthogy Aradon négy képviselő van, azért a szervezeti központot áttették Nagyszebenből Aradra. A klubba ajánkozás révén veszik fel a tagokat s azok felvételéről maga a klub dönt.

A szervezés munkája ki fog terjedni az egész románlakta területre. Hogy pártíveiket felhívás kibocsátása vagy népgyűlések tartása révén fogjuk a csatlakozásra felhívni, az ma még eldöntetlen kérdés. Természetes, hogy e kérdésben bővebben nem nyilatkozhatom, — mondotta a képviselő, — mert az már a taktika kérdése és e részben köt a pártfegyelem és pártítség.

A választásokat Aradról fogják intézni. Aradra eljönnek az országgyűlési román képviselők és a kerületek bevonásával itt ejtik majd meg a jelöléseket. A kerület szabad elhatározási jogát a pártkör nem fogja érinteni.

Tény, hogy a párttagok tagsági díjat, vagy mint ujabbban nevezik, pártadót fognak fizetni. De ez oly csekély összegben van megállapítva, hogy azt a pártkör adminisztratív költségei megemésztik. Ebből választási alapot teremteni nem akarunk és nem is lehet.

Eddig a nemzetiségi képviselő nyilatkozata. Hogy a szervezkedés már teljes erővel meg is indult, azt már pozitív tények bizonyítják.

Biharmegyében, a most lezajlott megyebizottsági tagsági helyekre a románokat feltűnő nagy számban jelölte a szervező bizottság, amelyben Goldis László, Suciu János, Pop C. István, Oncu Miklós képviselők a vezérkar szerepét viszik. A szervezkedés megyénként történik. László Aurél dr. nagyváradi ügyvéd ma becsátotta ki felhívását a biharmegyei románokhoz s felszólítja őket, hogy a biharmegyei román klub megalakítása céljából tagokul jelentkezzenek.

Ebből az alkalomból az Aradon megjelenő Tribuna politikai napilap ma érdekes statisztikát tesz közzé arról, hogy Biharmegye lakossága között kerületenként és számszerint mennyi a román.

A statisztika adatai szerint:

A béli ker. lakosságának összege	17408	ebből román	16338
a belényesi ker.	46432		35589
az élesei	45605		35980
a m.-csenkei ker.	26995		25453
a tenkei	29539		20845
a vaskói	22853		21990
a nagyváradi	41559		21494
a margittai	36229		14453
a szalontai	42760		10424

Ennek a statisztikának alapján a Tribuna azt követeli, hogy a mai napig sokkal több képviselői mandátum illethet meg a románokat és azt hiszi, hogy erős szervezkedéssel el is fogják érni.

Korteskedés az óbudai választáson. Budapesti tudósítónk jelenti: A székesfőváros központi választmánya délelőtti ülést tartott, amelyen tudomásul vették, hogy a III. kerület országgyűlési képviselőjévé Botzenhardt János dr. budapesti ügyvédet választották meg. A választási jegyzőkönyv bemutatása után, Várossy Vilmos szólalt fel. Arról értesült — ugymond — a Magyarország tegnapi számából, hogy egy tanító részéről példátlan és vakmerő visszaélés történt a tegnapi választás idején: az, hogy az iskolás gyermekeket tüntető felvonulásra vezette ki a győztes jelölt érdekében. Joga van ugyan a tisztviselőknak oda szavazni, a hova akarnak, azonban nincs joga ahhoz egy tanítónak sem, hogy a gyermekeket, vezesse bele a választás izgalmaiba. Az ilyen romlott ember — ugymond — nem méltó arra, hogy egy pillanatig is a főváros szolgálatában maradjon. Kéri a polgármestert indítsen nyomozást az iránt, ki volt az az ember. Preyer Hugó, Benedek János, Hecht Ernő és Várossy ismételt felszólalása után Bárczy István polgármester kijelentette, hogy meg fogja indítani a nyomozást és amennyiben konkrét tények jutnak birtokába, megindítja a további eljárást.

Az új temesi főispán. Budapestről jelentik: A főispáni szék betöltése a legközelebbi napokban megtörténik. Andrassy Gyula gróf belügyminiszter tegnap hosszasan tanácskozott erről Hertelendy Ferenc főrendiházi taggal, akinek följajánlotta a főispánságot. Valószínű, hogy Hertelendy már a napokban kinevezi Temesmegye főispánjává.

A disszidensek leszereltek.

A választói javaslat a Ház előtt.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, január 24.

A politikában a mai nap eseménye a kormány és a disszidensek között létrejött kompromisszum, amelynek értelmében a disszidensek nem obstruálják meg a katonai javaslatokat. Az egész politikai világ nagy meglepetéssel fogadta a hírt, mert még tegnap úgy látszott, hogy áthidalhatatlan ellentétek választják el a koalíciótól a disszidenseket, akik a legkiméletlenebb harcot helyezték kilátásba a házsabályrevízió ellen. Ma azonban a miniszterelnök és Andrassy belügyminiszter a disszidensek vezérfőfiaiával hosszabb tanácskozásba bocsátkoztak, amelynek eredményeként ezek bizonyos rekompenzációk árán elállanak az obstrukciótól.

Bizonyos azonban, hogy a házsabályrevízió még sem fog simán keresztülmenni a parlament retortáján, mert ha a disszidensek nem is, a nemzetiségi biznyára meg fogják obstruálni a javaslatot.

Erre vonatkozólag ma egy román nemzetiségi képviselő érdekes nyilatkozatot tett, amelyet lapunk más helyén közlünk.

Egyébként ma nyilvánosságra került, hogy Andrassy Gyula gróf a választói jogról szóló javaslatot rövid időn belül be-terjeszti.

Távirati értesüléseink:

Nem lesz obstrukció.

A politikai helyzetben megint ugynevezett változás állott be. Andrassy Gyula gróf még tegnap az ülés alatt felkereste Lengyel Zoltánt s hosszasan tárgyalt vele azokról a feltételekről, melyek mellett a disszidensek abban hagynák az ujoncjavaslatok ellen való akciójukat. A tegnapi értekezletnek ma folytatása volt és ebben Farkasházy Zsigmond is résztvett. Meg is egyeztek abban, hogy a disszidensek nem szólalnak fel most már az ujoncjavaslatoknál s nem gördítenek akadályokat a fejadó eltörléséről, az erdélyi birtokrendezésről és a birói és ügyészi szervezet módosításáról szóló javaslatok elfogadása elé.

Ennek fejében a delegáció ülései alatt szünetel a képviselőház s a végleges házsabályrevízió előkészítésére szűkebb bizottságot küldenek ki, melyben a disszidensek is képviselve lesznek. A választói reformról szóló javaslatot a belügyminiszter rövidesen, talán már egy hónap múlva beterjeszti. A megegyezés folytán ma fél óra alatt elintézték mind a két ujoncjavaslatot.

A változott helyzetet az ülés előtt Justh Gyulánál tartott értekezlet is megbeszélte. Ezen Návay Lajos alelnök, Andrassy Gyula gróf, Wekerle Sándor, Kosuth Ferenc és Jekelfalussy Lajos miniszterek is résztvettek.

A kompromisszum részletei.

A mai parlamenti ülés előtt még a legbeavatottabbak sem tudtak arról, hogy megegyezés készül a kormány és a disszidensek között. Reggel tíz órakor Wekerle Sándor miniszterelnök és Andrassy Gyula gróf belügyminiszter felkeresték a képviselőház elnöki szobájában Justh Gyula

házelnököt, akivel hosszabb ideig tanácskoztak a disszidensekkel kötendő kompromisszum felől. E konferálás miatt az ülést csak fél tizenegy órakor nyitották meg.

A képviselők először nem tudták, hogy mi az oka a késedelemnek, később azonban egyesek azt a hírt terjesztették, hogy az elnöki szobában a disszidensekkel való megegyezés felett nagy tanácskozás folyik. E hír valódiságát csakhamar maga Andrassy belügyminiszter is megerősítette, aki a tárgyalásokat vezette s aki az összes miniszterekkel és vezérő politikuskal közölte a kompromisszum-tervezetet, amelyhez ezek is hozzájárultak. Azután Andrassy tudomására hozta a disszidenseknek, hogy a kormány az általuk szabott feltételeket elfogadta.

A disszidensek a megegyezésről a következő kommunikét bocsátották ki:

A tegnapi nap folyamán Andrassy Gyula gróf belügyminiszter és a disszidens-csoport egyes tagjai között tárgyalás indult meg a házsabályrevízió kérdésének felfüggesztése és újabb pártközi megvitatása tárgyában. Az ellenzéki képviselők tegnap tartott értekezletükön a felmerült proposíciókat megvitatván, a következő megállapodásra jutottak:

Az ellenzéki pártok hajlandók a katonai javaslat ellen indított vitát megszüntetni a következő feltételek alatt:

1. Nyomban tárgyalandók az erdélyrészi birtokrendezésről, a birói és ügyészi szervezetről és a fejadó eltörléséről szóló törvényjavaslatok.

2. E javaslatokon kívül apróbb folyó ügyeket, sem más javaslatot nem tárgyalhat a képviselőház február végéig, illetőleg a delegációk üléseinek befejeztéig.

3. A beálló parlamenti szünet alatt újabb pártközi tanácskozást tartanak a házsabályrevízió tárgyában.

4. Az ellenzéki képviselők elvileg ellenében a házsabályrevízió tervét, ezzel szemben szabadkezet tartanak fenn maguknak.

Miután a kormány ezen proposíciókat elfogadta, a megegyezés nyomban életbe lépett és a Ház még a mai ülésen megszavazhatta az ujonclétszámra és az ujoncmegajánlásra vonatkozó javaslatot.

A parlamenti szünet alatt össze fog ülni a pártközi bizottság, amely körülbelül tíz tagból fog állni és két-három taggal képviselve lesznek benne a disszidensek is.

A trónörökös neheztel.

A függetlenségi-párt tegnapi értekezletén kinos feltűnést keltett Hoffman Ottó napirend előtti felszólalása, amelyben Ugron Gábort a „M. N.”-ben megjelent, a trónörökös ellen irányuló vezércikkéért felelősségre vonta. Az ügygyel érdemileg lapunk vezetőhelyén foglalkozunk és itt csak azt említjük meg, hogy egy fővárosi estilap hiradása szerint Ferenc Ferdinánd trónörökös nagyon neheztel, hogy ezen ügybe az ő személyét belevonták. A trónörökös rosszalásának kifejezést is adott, mert Wekerlét, aki az incidens elsimítására tegnap Bécsbe utazott és Ferenc Ferdinándnál kihallgatásra jelentkezett, — nem fogadta.

E hír még nem nyert hivatalos megerősítést.

A nap furcsaságai.

A léghajó bűne. — Az influenzáról.

Arad, január 24.

Még talán emlékeznek arra, hogy a franciák kormányozható léghajója, a *Patrie* megszökött. A vihar kiragadta a katonák kezéből és belevágta az Atlanti Óceánba.

Azóta száz szakember száz hosszú cikkben bizonyította, mi volt a katasztrófa oka. De egyik sem találta fején a szöveget. Ki a fején találta a szöveget, az alkalmasint *Mangold Béla* Kolos, a divat magyarországi királya. *Mangold Béla* Kolos szava a divat terén olyan, mint a pápáé az egyház terén: halhatatlan, megfölbbezhettelen.

Ime, *Mangold Béla* Kolos ezt mondja a *Patrie* szökésének okáról:

A *La Patrie* francia hadi léghajó „szökésének” okát keresik most az érdekeltek körök és a vizsgálat folytán kitűnt, hogy a léghajó elveszését a kezeléssel megbízott gépész *nadrágja* idézte elő. Az illető ugyanis — a mai divattól eltérő — *lobogó bőségű nadrágot* viselt, mikor a gép szerkezetét, közvetlenül a felszállás előtt felülvizsgálta és *nadrágjának* végét elkapta az egyik fogaskerék. Hogy a gépészt veszedelmes helyzetből kiszabadítsák, néhány kötél tartó katoná segítségével sietett s az ijedelem hatása alatt, a többi is lazábban fogta a lezserítő köteleket, miáltal a nagy szél könnyen elragadhatta a léghajót.

Már ennyiből is világos a konklúzió. Ha az a gépész divatosan öltözködik: a *nadrágja* nem akad ne sehova, a *Patrie* nem szökik meg és a franciák ma is gyönyörködhetnek kormányozható léghajójukban. De világosan leszögezi ezt a konklúziót *Mangold Béla* Kolos is.

— Látható tehát — folytatja, — hogy a divat okszerű követése nemcsak a mindennapi apró, de *néha jelentőséges bajtól és kellemetlenségtől* kímélhet meg bennünket. Megengedjük, hogy a köznapi és utcai öltözet dolgában sok szabadságot élvezhetnek az urak, mert a divatosságot jellemző részletek a férfióltözetben bizonyos lassu, rendszeres fejlődésen mennek át, s így nem ritkán csak évek múlva formálódik át a divat a régítől szemmel látható eltérő alakúvá.

A következők világosak. A divatot senki sem ignorálhatja büntetlenül.

Ahány ház, annyi — beteg. Ez áll különösen Aradra, ahol most szinte ijesztő mértékben terjed az influenza. Nem tudjuk, ki adott ennek a csunya betegségnek olyan széphangzást, mert bizony sehogy sem illik rá. Hogy mennyien szenvednek Aradon benne, nincs róla pontos összeírás, de egy orvos-társaság *hateszerre* tette az influenzás páciensek számát. Annyira dühöng az orosz nátha, hogy még a mulatságokban szegény farsang is kárát vallja. Sokkal népesebbek lennének a mulatságok, mert gyakori eset, hogy a báli ruhát szegre kell akasztani, mert a bálkirálynő — influenza.

Az elmúlt hetekben alig volt nap, hogy ködbe ne usztunk volna, ez az oka tehát az influenza-járványnak. Érdekesen nyilatkozott az epidémiáról *Müller Kálmán* dr. budapesti egyetemi tanár, akit erre nézve megkérdeztek.

— Bizonyos, hogy a mostani influenza-járvány enyhe lefolyású, de azért helyénvaló az óvatosság, mert később komoly karaktere lehet. A gyöngye szervezett embernek vi-

gyázni kell arra, hogy meg ne hűljön. A legfőbb szabály az, hogy *ne köszönjön levetett kalappal az utcán*. A bécsi ugynevezett *szalutáló egyesület* meg kellene honosítani nálunk is. Mivel azonban polgári ruhában nagyon komikus a szalutálás, talán elegendő lenne az egyszerű meghajlás is. Vagy még mással is lehetne kiküszöbölni a kalappal való köszöntést. Például *köszönést megváltó névjegy*et küldenénk szét összes ismerőseinknek, akkor azután nem kellene őket köszöntünk az utcán. Vagy még alkalmasabb erre a célra az újsághirdetés, mint például az a francenzbádi ur tette, aki késő ősszel a következő értesítést jelentette meg a lapokban: „Tudtára adom a n. é. közönségnek, hogy november elsejétől május elsejéig senkinek sem köszönök...”

Amíg egy olyan tudós professzor, mint *Müller dr.*, ilyen mulatságos módon nyilatkozik az influenzáról, nincs komoly veszedelem, de azért tanácsos meg fogadni a szavát, mert ijesztő példák is vannak.

A románok a kormány ellen.

A nemzetiségek obstrukciója.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, január 24.

A politikai érdeklődés gyújtópontjában két korszakalkotó kérdés áll: az általános választói jog és a házszabályrevízió. A kormány mindkét alkotást még ezzel a parlamenttel akarja elvégeztetni és a parlament a közvélemény nyomása alatt kénytelen kelletlen megfogja írni végrendeletét, hogy azután eltemesse magát. A választói jog még nincs ugyan a Ház előtt, de máris egész áradata a harci riadónak a készülő tervezet intézkedései ellen sug, amelyekről *Andrássy* nem akar semmit sem elárulni.

A parlamenti többség, amint a házszabályrevízió körüli műdühöngésből megítélhető, még a *kettős szavazati rendszer mellett is állást fog foglalni*.

Az a kisebbség, mely már a Tisza bukásának magvát, a házszabályrevíziót is visszautasítja, a parlamenti pártok között elszigetelten álló nemzetiségi képviselők sorából kerül ki.

Azért figyelemre tarthat számot az alább közölt beszélgetés, melyet az *Aradi Közlöny* egyik munkatársa ma az Aradon lakó román képviselők egyikével folytatta ott s amelynek folyamán a román képviselő azt a nagyjelentőségű kijelentést tette: *hogy a szavazati jog demokratikus szellemben való megoldásának sorsa nem a parlamenttől, hanem az országnak közvéleményétől függ*.

Ha a közvélemény elég súlyos nyomást tud gyakorolni a kormányra, akkor az felfogja osztalni a Házat s egy másik parlament elé terjeszti a kérdést, vagy lemond s egy másik kormány jön egy radikálisabb javaslattal.

A plurális szavazati jogról a következőket mondotta a képviselő:

— Nem hiszik a nemzetiségi képviselők, hogy a kormány a többes szavazati jogot statuáló javaslattal jönne a parlament elé, de kizártnak nem tekinthető, mert a mostani többség összetétele és törekvése, melylyel *meszterseges fölényt* akar biztosítani az eddig is uralmon volt osztályoknak a jövőre is, mindent meg fog kísérelni, hogy uralmát biztosítsa, még a plurális választói rendszerrel is. Az a meggyőződése, — ugymond — hogy az országnak általános közvéleményével szemben,

mely ilyen repudál, nem fog sikerülni a kormánynak a nemzetiségi mumussal való ijesztgetés révén egy *antidemokratikus* választói rendszert megalkothatni. *Mi, nemzetiségi képviselők a legvégsőig meg erőfeszítéssel fogunk az ellen küzdeni*. Nem azért, mintha a plurális rendszer a románság politikai helyzetét ronthatná, vagy az egyszavazatu választói jog javítható. Nagyon jól tudjuk, hogy kisebbségi párt maradunk. Mert miről lehet szó? Arról, hogy negyvenen leszünk a parlamentben, vagy hatvanan. A plurális rendszer legfeljebb ilyen számbeli differenciát szülhet. De negyven jól megválasztott képviselő, jól szervezve és elkészülve több eredményt tud felmutatni, mint az a hatvan, aki nem meríti ki a rendelkezésre álló alkotmányos eszközöket.

Mi ugyanis csak azokra a kerületekre számíthatunk, ahol kompakt tömegekben laknak románok s ott a plurális választói rendszer nem igen fogja megjavítani a kormány sánszait.

Bennünket közelebbről érint a kerületek beosztásának mikéntje és ezt, mint értesültem, szintén igazságtalanul készüli a javaslat végrehajtani. *Andrássy tervezete szerint egy bizonyos választói számnak megfelelőleg küldenék a kerületek egy vagy több képviselőt*. Ha mármost a kerületeket nem a létszám, hanem szavazat száma szerint kerekítik ki, akkor előállhat az az eset, hogy két kerület egyenlő lélekszám mellett, nem küld egyenlő számú képviselőt a parlamentbe. Ennek nemcsak a nemzetiségek, de a magyar vidékek is érzik majd a hátrányát. Például, ha százezer lélek közül egyik kerületben van tízezer, a másikban pedig harmincezer választó, akkor egyik küldhet két képviselőt, ha a törvény kimondaná, hogy tízezer választó egy képviselőt küldhet. A románok közt, a census révén, kevesebb választó lesz, mint a magyar kerületben, de viszont az alföldön, ahol elszórva lakik a népesség, a nagy távolságok miatt lesz baj az ilyen beosztás miatt.

Mindezen kérdésekben a parlament csak a közvéleménnyel teljes harmoniában dönthet. Ha a képviselőház a közvélemény ellenére akarja a reformot megvalósítani, akkor az vagy a parlament feloszlásához, vagy a kormány bukásához fog vezetni. Mert ezekben a kérdésekben a közvéleménynek úgy kell megnyilvánulnia, mint ez még soha meg nem történt. Ez a parlamenti pártok felfogása, ez a folyosó hangulata.

A házszabályrevízió ellen is küzdeni fogunk — folytatta a román képviselő nyilatkozatát. — *Az obstrukciót ugyan nem mondotta ki a pártvezetőség, de lehet, hogy oda fog fejlődni a dolog*. A kormány most ép úgy ámit a házszabályrevízióval, mint Tisza tette. Mikor Tisza a házszabályrevíziót keresztül akarta hajtani, azzal érvelt, hogy a mai rendkívül liberális házszabályt a nemzetiségek fogják kihasználni a maguk részére. Ezt az érvet Tisza magasam vette komolyan, mert az adott viszonyok bebizonyították, hogy ő nem a nemzetiségi, hanem a magyar pártok obstrukcióját készült letörni. Eppen így cselekszik a mostani kormány is. Csak ijesztőül állítja előtérbe a nemzetiségi obstrukciót.

Való szándéka az: *hogy a jövőben a katonai kérdések feszegetésével többé a törvényhozás munkája megakadályozható ne legyen*. Apponyi és *Andrássy* minduntalan hivatkoznak erre az állítólagos veszélyre és *Andrássy* még azt az állítást is megkecskéztatta, hogy Romániával való háború esetén husz román képviselő megobstruálhatná a hadi budgetet.

Ilyen képtelen feltevésre nem is érdemes felelni. Mert csak nem képzelhető, hogy Buda-

pest főváros a maga kebelében megtűrte ilyen eljárásokat, eltekintve attól, hogy nemcsak a mostani román képviselők között nem akad egyetlen egy sem, de nem is fog akadni, aki hasája ellenében ilyen frontot akarna és merne is csinálni. Ez nyílt hazadrulás lenne, fejezte be az őszinte indignálódás hangján a beszélgetést a képviselő.

Aktuális emberek.

Hertelendy Ferenc.

Arad, január 24.

A mumiák a legritkább esetben aktuálisak és Hertelendy Ferenc ezek közé tartozik. Nemcsak azért, mert egyik legelszántabb köztisztviselője volt Tisza Istvánnak, a régi rendszer egyik proskribált ekszponense, hanem mert helyet foglal az országos mumia házban, amely néven tudvalevőleg a főrendiház nevezetlik.

Hogy most mégis előtérbe kerül az az idők forgásának tudható be. Ki hitte volna még egy év előtt, vagy csak néhány hónapja, néhány hete? Tegnap pedig komolyan tárgyalt Andrássy Gyula gróffal, a temesi főispánság dolgában. És néhány nap múlva, — talán már holnap — meg fog jelenni a kinevezés.

Politikai körökben úgy tudják, hogy Hertelendy lesz Temesmegye főispánja, bizonyára nem nagy öröme a koalíció csahosainak, akik a maguk számára akarnak megkeríteni minden előnyökkel járó pozíciót. Lehet, hogy nem is fognak nyomban napirendre térni az eset felett, amelyet, némi érzékenységgel, ellenük irányuló inzultusnak is tekinthetnek.

Nagy szerepet Hertelendy Ferenc a régi szabadelvű pártban sohasem játszott. Neve csak néha bukkant fel, az igaz, hogy sohasem botrányokkal, vagy panamákkal kapcsolatosan, mint azoké, akik most az ő szerepét töltik be. Egyenes, őszinte híve volt vezéreinek, akik ép úgy megbecsülték, mint megbecsülte maga a szabadelvű párt. Talán éppen ezért állott ő a központjában annak a politikai pikantiának, amely a régi rendszer alatt — Széll Kálmán idején — hatalmas korbácsütéseket mért a politika csendes vizére.

Röviddel a nemzeti pártnak a szabadelvű párttal való fúziója után történt. Nem volt nagy ügy, de emlékeztetessé, sőt gyűlöletessé tette a nevét a régi nemzeti pártban, amelynek nagy része most hű esatlósa a koalíciónak. Mindössze egy képviselőházi jegyzői állás betöltéséről volt szó. A nemzeti párt volt tagjai, az új szabadelvűek, az ő emberüket, Hammersberg Lászlót jelölték az állásra. A párt értekezletén hivatalosan el is fogadták a jelölést, de a szabadelvűpárt régi tagjai titokban mást határoztak és a szavazás azzal a meglepő eredménnyel végződött, hogy jegyzőül nem Hammersberget, hanem Hertelendy Ferencet választották meg. Lón természetesen hatalmas kavargás. Az újszabadelvűek nagy kalamajkát támasztottak. Volt dolga szegény Széll Kálmánnak, a fúzió apjának. Az affért végül is békésen, válság nélkül oldották meg, de Hertelendy Ferenc begyében maradt a régi nemzeti pártiaknak, akik később meg is boszulták a kudarcot. Hertelendy ugyanis elűtötték egy nagy állástól, amelyre Tisza István gróf már előterjesztette.

Ezután nevezték ki főrendiházi tagnak, de a főrendiházban természetesen nem nyílt alkalma politikai szereplésre. Most azonban valószínűleg újból szerepet vállal, ha csak az utolsó pillanatban meg nem akadályozzák kinevezését. Nem hiszünk, miután Andrássy Gyula gróf szemelte ki. A koalíció belügyminisztere ugylászik átlátta már, hogy a régi rendszer embereit nem lehet, nem szabad egészen elhagyni, szükség van rájuk, különösen most, amikor éppenséggel nem kvalifikált alakok mozognak a fórumon.

A mostoha apa büne

Merénylet egy kisleány ellen.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, január 24.

Az aradi rendőrség ma Toma Erzsébetet beszállította a gyermekmenhelyre. A tizenegy éves kisleánynak élete valóságos regény, melynek részletei fejezetről-fejezetre érdekesebbé válnak. A rövid tizenegy év telve van annyi szenvedéssel, sirással, koplalással, bűnnel és erkölcstelenséggel, hogy a menhely apróbb-nagyobb védettjei között Toma Erzsébet Golgotájához hasonló martíriumot alig tűrt végig egy is. Látszott a szép arcvonású gyermekben, a kinek testét egy állatias ember keze zöldre kékre verte, hogy a rendőrtisztviselő előszobájában is újra életre kelt. Boldogan mesélte a többi gyermeknek, hogy örömet hagyja el anyját, mert eddig csak abban különbözött egyik nap a másiktól, hogy egyszer a csizmájával, másszor meg öklével verte agyba-főbe anyja ágyasa.

Toma Erzsébet az Akác utca 12. számú házban lakott anyjával, Toma Miklósnéval, aki vadházasságban élt Venczel Antal gyári munkással.

A kisleány édesatyja tizenegy esztendő óta töltött fegyházban azért, mert egy asszonyt meggyilkolt. Az asszony élete is tőrhetetlen volt Venczel mellett, aki iszákos, durva ember s feleségét egyszer úgy megverte, hogy a karja is eltört.

A kis Erzsébet miatt azonban az utóbbi időben oly háboruszkodás folyt a nő és a férfi között, hogy már a házbeliek nem nézhették nyugodtan és feljelentést tettek a rendőrségen. Venczel szemet vetett a kisleányra, emiatt az asszony féltékenykedett.

Most már nemcsak az ember, hanem az anya is kínoztatta leánykáját. Ütötték, verték, éhezették, rongyokba burkolva az udvarra lökték.

Néhány héttel ezelőtt történt, hogy Toma Miklósné munkában volt és Venczel hamarabb érkezett haza, mint ő. Este hat órákor ráparancsolt a leánykára, hogy takarodjék azonnal aludni, ne égesse hiába a petróleumot. Szegve teljesítette a kisleány a parancsot s midőn az ágyba feküdt, az állatias ember becselen merényletet akart ellene elkövetni.

Sikított, jajgatott és keservesen slrt az ártatlan leány. A lelketlen férfi megijedt a botránytól, hajánál fogva kihústa az ágyból, kilökte az udvarra és bezárva a lakás ajtaját, megtiltotta neki, hogy oda visszatérjen. Mikor Toma Miklósné hazajött s a leányán elkövetett brutalitás miatt szemrehányást tett Venczelnek és a házban lakó Gál Józsefné is bejött s az asszonyt arra biztatta, hogy jelentse fel a rendőrségen Venczelt, ez úgy megverte feleségét, hogy karja eltört s négy hétig súlyos beteg az ágyban feküdt.

A kis leány két napig éhezett. Könnyűületből magához vette Klein Samuné, szintén a házban lakó asszony. A helyzeten ez sem változtatott. Venczel négy nappal azután ismét megverte az asszonyt, ki azóta szívbajos is lett s most is fekvő beteg. Ma reggel berontott Kleinékhöz, ahol a leány aludt, karjára csavarta annak dus hajfonatát, többször oda vágta fejét egy szekrénynek az éléhez, csizmája sarkával meg-rugdosta és kidobta az udvarra. Az agyongyőrt gyenge teremtes ájultan terült el a földön. Mikor ezt a vadember megpillantotta, felemelte. Látva, hogy a leány elalélt, a földre ejtette s még egyszer fejbe rugta.

Ezt már tovább nem tűrték a lakók. A rendőrségen jelentést tettek.

Ma délután Toma Erzsébetet megvizsgálta Posgay Lajos dr. főorvos és konstataulta, hogy alig egy tenyérynél egészséges terület van a testén, a többi mind véraláfutásos az ütésektől.

A rendőrség Venczel ellen megindította a bűnügyi eljárást, a gyermeket pedig a menhelyre szállították be.

A bűnös Arad.

Aki el akar zülleni. — A vén fegyenc. — Apré tolvajok. — Az ékszerlovaj letartóztatása.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, január 24.

Egy nap bűnkronikáját írjuk meg az alábbiakban. Az aradi rendőrségi bűnügyi osztály izgalmas napjainak történetét tükröztetik vissza a kisebb-nagyobb események, melyek ennek a városnak életében azért nem egyedül képviselik a bűnt.

Az idő sorrendjében itt következnek az esetek.

Délelőtt tíz órákor Somló Ármán dr. ügyvéd Salacz Gyula-utca 7. szám alatti lakására beállított egy ismeretlen ember, a nélkül, hogy valaki észrevette volna. Az előszobában lógott az ügyvéd prémekkel bélelt városi bundája. Látva, hogy senki sincs a szobában, a bundát leakasztotta a szegről és eltávozott. Somló dr. lakásának egyik ablaka a lépcsőházra nyílik és éppen akkor nézett ki rajta, a midőn a tolvaj a bundával a lépcsőn lefelé igyekezett. Somló utána futott s látta, hogy az a Kaszinó épületben lévő Kádár István-féle szabóüzletbe lép be.

Kádárt arra kérte a tolvaj, hogy javítsa ki a bundát. Míg a szabóval beszélt, betoppant Somló, aki lefűlelte a tettest s rendőrért küldött, a ki igazolásra szólította fel. Nem akarta nevét megmondani, bekísérték és Green tb. főkapitány elé állították.

Kitűnt, hogy Kiss Istvánnak hívják, Arad területéről ki van tiltva örökre és hogy lopásért keresi az aradi kir. járásbíróság és a szegedi rendőrség. Okleveles jegyzőnek és joghallgatónak mondotta magát.

Mikor a főkapitány megkérdezte, miért követte el ezt az újabb lopást, cinikusan azt felelte:

— Lejtőre jutottam, végleg elakarok zülleni.

Még a múlt év június hónapjában, a 14-ikéről 15-ikére forduló éjjel egy gyakorlott betörőre valló betöréses lopást követett el a mai napig ismeretlen tettes Pollák József fűszerkereskedő kárára. A megjelölt éjjel valaki a József főherceg-ut 21. számú ház udvari részében lévő helyiséget feltörte és a kézi pénztárból négyszáz koronát elloptott. Az akkor meg-ejtett nyomozás megállapította, hogy a tettes a szomszédház rácsos kapuján keresztül mászva jutott az udvarba. Ma a temesvári kir. ügyészség táviratilag arról értesítette az aradi rendőrséget, hogy ott elfogták lopás miatt Bokszty Péter sajkásgyörggyi születésű 49 éves cipészt, ki eddig összesen 29 évet töltött fegyházban. Elfogatásakor a többi között azt is vallotta, hogy tavaly június 14-ikén reggel Szegedről Aradra érkezett, éjjel betört a Pollák-féle üzletbe s reggel Temesvárra utazott.

Ma délután a rendőrségen előállították Petrovits Mihos parasztagdát, aki a vásártéren ellopta egyik földijének kecskáját annak bundáját. Minthogy állandó lakása van, szabadon bocsátották.

A Szabadság-téren ma két zsebtolvajt tartóztattak le a detektívek. Az egyik Pavló Mi

hályné rendőrfővezető zsebéből lopott ki öt korona pénzt, a másik *Lukács Józsefné* zsebéből vágta fel és abból 6 koronát elemelt.

A fővárosi rendőrség táviratilag értesítette az aradi rendőrséget, hogy *Kintzler Zoltán* ékszerésznek tolvaját valószínűleg elfogta. Letartóztatott ugyanis egy mármaroszligetli származású zsebtolvajt, akinél egy kénztáskát találtak, melyre teljesen ráillik az a leírás, melyet *Kintzler* adott át a rendőrségnek, a maga bőröndjéről. A fővárosi rendőrség a táskát Aradra küldötte és azt *Kintzler* holnap tekinti meg a rendőrségen.

A perverz gróft elítélték.

A Harden-ügy epilógusa.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, január 24.

Az a nagyszabású rágalmazási per, amelyet *Harden* ellen a homoszexualitással vádolt *Moltke* gróf folyamatba tett, már befejezést nyert, de ezen ügyből kifolyólag számos bűnper keletkezett. A *Moltke-Harden* per első tárgyalásán ugyanis *Harden* kijelentette, hogy terhelt adatainak nagyrészt egy gárdistától kapta, aki elmondotta neki, hogy ő konkrét adatokat tud *Moltke* gróf erkölcsstelen hajlamairól, mert *Moltke* két magasrangú katonai méltósággal, *Hohenau* és *Lynar* gróffal együtt áldozott bűnös szenvedélyének.

A haditörvényszék ennek alapján vád alá helyezte *Hohenau* és *Lynar* gróft. Ma délelőtt folyt le Berlinben ezen ügy főtárgyalása, amely iránt óriási érdeklődés mutatkozott. A tárgyalás zárt ajtók mögött folyt le, az ítélethirdetés azonban nyilvános volt.

Berlinből táviratozzák: A haditörvényszék felmentette *Hohenau* gróft, mert bűnösségét nem látta bebizonyítva, de nem azért, mert ártatlanságát bebizonyítottak látták. A büntetőtörvény 175. §-ban foglalt büntetnek megfelelő tényálladék a főtárgyaláson nem állapított meg. *Lynar* gróffal szemben az ítélet szövegében megjelölt büntetendő cselekményeket a törvényszék bebizonyítottak tekintette és ennek alapján *Lynar* gróft egy évi és három havi börtönrre ítélte.

Az indoklás további részére nézve a törvényszék ismét kimondotta a nyilvánosság kizárását a katonai fegyelem és a közérkölciség szempontjából.

Hohenau gróf mereven és mozdu'atlanul hallgatta végig az ítélet kihirdetését, nem árulva el belső felindulását. *Lynar* grófnak meglátszottak a kiállott izgalmak. Szomorúan nézett a levegőbe, a f-je egyre mélyebben hatolt mellére, arca nagy kétségbeesést mutatott. Mikor az ítéletnek reá vonatkozó eítelő részét hallotta, idegesen felugrott, majd csendes zokogásban tört ki.

Az ítéletet súlyosbítja, hogy a hadi törvényszék nem számított be a vizsgálati fogadót. Ezt azal indokolják, hogy a főtárgyalás elhalasztását *Lynar* okozta.

A szigorú ítélet nagy meglepetést keltett a hallgatóság körében, amely a hadbíró-ságot megéljenizte. Ezen ítélet következtében *Lynar* gróf természetesen elveszti rangját a hadseregben. Valószínű, hogy hasonló sors éri *Hohenau* gróft is, mert a felmentésének indoklása határozottan ellene szól. A bíróság csupán azért nem ítélte el, mert a büntetőtörvénykönyv idevonatkozó paragrafusának összes kritériumait nem látta fenforogni. *Hohenau* és *Lynar* az udvarnál kegyvesztetteknek tekintetők.

A magyar Lemoine.

Letartóztatott értékpapirhamisító.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, január 24.

Szenzációs hamisítási ügy központja lett Nagybecskerek. Egy ottani építőmester magyar aranyjáradékkötvényeket akart hamisítani s nem rajta mult, hogy a hamisítás ugyszólván azutolsó technikai aktusnál meghiusult. A hamisításra ugyanis Budapesten rájöttek s a nyomozás szálai elvezették a budapesti rendőrséget Nagybecskerekre s itt kézre is kerítették a hamisítót Molnár István építőmester személyében.

A szövevényes ügyről tudósítónk a következőkben számol be:

A budapesti *Wottitz* féle cinkografiai műintézet a napokban értesítette az ottani rendőrséget, hogy ott egy Molnár István nevű ember, aki magát nagybecskereki mérnöknek adta ki, magyar aranyjáradékról készült fényképfőlvételnek cinkografiai uton való előállítását rendelte meg. Az ügyet kiosztották *Sándor László* dr. kerületi kapitánynak, aki nem sokat habozott, hanem magához vette a fővárosi rendőrség két legügyesebb titkos rendőreit, lovag *Bialoskorski* Gézát és *Görlich* Ferencet és velük tegnapelőtt leutazott Nagybecskerekre.

(Nyomozás Nagybecskereken.)

A rendőrkapitány a titkos rendőrökkel tegnap a reggeli vonattal érkezett Nagybecskerekre. Itt rögtön fölkeresték Reitter Oszkár rendőrkapitányt s közreműködésével hamarosan megállapították, hogy a keresett „mérnök” Molnár István építőmester, aki egy helybéli magánmérnök irodájában van alkalmazva. A budapesti rendőrség kiküldöttei erre elmentek a mérnöki irodába, ahol megtalálták Molnár Istvánt.

Ugy mutatkoztak be neki, mint a *Wottitz* cég megbízottai s eladták, hogy a megrendelt nyomtatványok elkészültek s magukkal hozták bemutatói. Molnár zavartan sugdosta nekik, hogy ne az irodában tárgyaljanak erről, hanem menjenek máshová. A rendőrség emberei erre rögtön készek voltak s együtt mentek el Molnárral.

Beszélgetés közben a budapesti rendőrök Molnárral a nagybecskereki rendőrség épülete elé értek. Itt egyszerre megáll *Sándor László* kapitány s a rendőrségi épületre mutatva, így szól Molnárhoz:

— Tessék besétálni!

Molnár megüldöve néz rá, de mielőtt még kérdezősködhetett volna, a kapitány fölfedte a maga és társai kilétét s most már a törvény nevében invitálta be a rendőrségre Molnárt.

Molnár eleinte ötöthatolt, de azután hamarosan beismerő vallomást tett. Vallomásaiban eladta, hogy tényleg akart hamis aranyjáradékokat készíttetni, de csak néhány darabot. Azokat sem értékesítés céljából, hanem azért, hogy esetleges nagyobb építési vállalkozásoknál óvadéku fölhasználja.

(Meggyanúsított fényképezés.)

A budapesti rendőrség kiküldöttei Molnár aradai-utcai lakására mentek s ott házkutatást tartottak. A házkutatásnak csakhamar meglett a kellő eredménye s a rendőrség Molnár lakásán megtalálta az értékpapirokhoz szükséges különleges papírosokat, a manipulációval kapcsolatos leveleket s a többi dolgokat. A kutatók a talált tárgyakat magukhoz vették s azután *Ódai* István fényképészhez hajtották, a kit az első pillanatban részességgel gyanúsították.

Ódai nagy konsternációval fogadta a látogatókat s nem tudta megérteni, hogy miről van szó. Csakhamar kiderült, hogy a múlt év decemberében, amikor ő Kairóban járt s útle-

tében csak unokanővére és segédje, *Jankovich Miklós* volt, gyanútlanul elvállalták a Molnár által odahozott koronajáradéknak és szelvényeinek lefényképezését s miután a fényképek elkészültek, Molnár azokat elvitte.

(A hamisítás története.)

A hamisítás története visszanyulik a múlt év végső szakába. Akkor támadt ugyanis az eszme Molnárra, hogy a felesége tulajdonát képező aranyjáradékokat hamisítás útján megsokszoroztassa s — állítása szerint — ezeket nagyobb vállalkozásoknál óvadéku fölhasználja. E célból gondosan tanulmányozta az aranyjáradék technikai kiállítását s mindenképp olyan papírost igyekezett beszerezni, mint amilyen az aranyjáradék papírja. A különleges kiállítású viszonyos, magyar koronával ellátott kékeszöldes színű papíros lefestése és leírása alapján ugyanolyan kiállítású papírost rendelt a *Riegler József* Éde féle papírgyár részvénytársaságánál. Száz darab ilyen papírost rendelt, mint ipariskolai igazgató azon a címen, hogy a papíros iskolai bizonyítványokhoz kell. A *Riegler* gyár el is készítette a kívánt papírost, amely teljesen hasonlított az aranyjáradék papírához, s elküldte Molnárnak, aki átvette és kifizette.

Ezekre a papírosokra akarta most rányomtatni az aranyjáradék szövegét. Először *Seprőcs* Valtér nagybecskereki könyvnyomdászhoz fordult, aki azonban nem vállalkozott rá. Erre Molnár fényképeket készíttetett *Ódai* műtermében az aranyjáradékról, ami oly kitűnően sikerült, hogy a budapesti rendőrség első pereben azt hitte, hogy nem is hamisítványról van szó, hanem eredeti kötvénymintákat loptak el az államnyomdából. A fényképeket azután Molnár fölvitte *Wottitz*hoz Budapestre s itt a fényképet cinkografiai uton a papírosokra akarta ráírattatni. A *Wottitz*-cégnél azonban megakadt a további manipuláció, a cég följelentette a dolgot s így a rendőrség kezébe került az egész hamisítási ügy.

A rendőrségnél történt különböző kihallgatások után *Sándor László* rendőrkapitány Molnár ívánt előzetes letartóztatásba helyezte s a ma esti vonattal az építőmestert Budapestre vitte, ahol tovább folytatják ellene a vizsgálatot.

Molnár István három hónappal ezelőtt nősült s egy özvegyasszonyt vett feleségül, aki most nagy kétségbeesésben van. Az egész történetről még csak álma sem volt s most anynyira megrémült, hogy öngyilkosságot emleget. A rendőrség vigyáz rá, nehogy a szegény asszony kétségbeesésében kárt tegyen magában.

A gyémántkészítő — csaló.

Lemoine mérnök bűnpöre.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, január 24.

Az egész világon rendkívül feltűnést keltett a múlt héten a párisi rendőrségnek az a híre, hogy egy *Lemoine* nevű mérnököt letartóztatott, mert ez a mesterséges gyémántkészítés feltalálásának ürügye alatt *Wernher* ismert francia pénzügyi kapacitást nagy összegek erejéig megkárosította. A letartóztatott mérnök váltig erősítette, hogy ő tényleg ismeri a mesterséges gyémántkészítés titkát, de találmányáról nem hajlandó közelebbi felvilágosítást adni. A közvélemény két pártra szakadt, az egyik elhitte a mérnök állítását, a másik párt szemfényvesztésnek bélyegezte *Lemoine* eddigi kísérleteit. Tudósok és laikusok között nagy vita folyt azon kérdés felett, vajon egy zseniális feltalálóval, vagy ügyes szélhámosossal van-e dolguk. Izgatottan lesté mindenki a megindított vizsgálat eredményét.

Most kiderült, hogy a furfangos mérnök milyen egyszerű eljárással vezette félre a hívőket és hogy ő épen oly kevéssé járt közel a gyémántkészítés eddig kifürkészhetlen titkának megoldásához, mint akár a középkori alkimisták, vagy a modern kémikusok.

Szigorú büntetés fogja sújtani a szédelgő Lemoinet, a világ pedig ismét egy csalódással lesz gazdagabb. A gyémántkészítés módja még sokáig fogja izgatni a tudósok táborát, de beláthatatlanul messze van az az idő, amikor a rejtély nyitja napvilágra kerül.

Párisból jelentik: A vizsgálóbíró ma megálapította, hogy Lemoine mérnök közönséges szédelgést követett el. Szakértők vizsgálata alá bocsátotta a mérnök által kísérleteihez használt két téglét és kiderült, hogy milyen rendkívül furfangos módon járt el a gyémántkészítésnél Lemoine ugyanis a *tégely fenekével azonos színű keveréket készített, amelybe belegyúrta a nyers gyémántdarabokat*, úgy, hogy a keverék azokat elfedte. Ezt a gyurmát a tégely fenekére tapasztotta és elsímlította úgy, hogy az a megszáradás után a tégely fenekének látszott.

Az így üresnek látszó tégelybe beletette a gyáráshoz szükséges cukorpéket és egyéb anyagokat, azután az egészet óriási tűzön hevítette. Ennek az lett az eredménye, hogy a tégely fenekére mázolt keverék és cukorpép összeesett, a beléj rejtett gyémántdarab pedig sértetlenül felszínre került.

A vizsgálatot ezen szenzációs fordulatral befejezték és Lemoinet család miatt súlyos büntetésben fogják részesíteni.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A színház műsora:

Szombat: Gretchen bohózat. (A bérlet.)

Gretchen.

(Tréfa 3 felvonásban. Írták: Davis Gusztáv és Lipschütz Leopold. Fordította: Hajó Sándor. Bemutató előadás.)

Hiszen ez nem tréfa, ez így van. A jótekonyság cél, az erény talmi, humbug az egész, csak a romlottságban van rendszer, az igaz, az következetes, ott csak azért tesznek engedményeket, hogy legyen mit megbánni. Nem a bukást, hanem az engedményeket, a javulás felé. Kár ilyen komolyan írni a Gretchenről, hiszen a Gretchen tréfa. A szerzők legalább annak mondják. Vagy nem tréfa az, mikor a trónörökös a bukott lányok asilumát azért látogatja meg, hogy az alapító grófnőt elcsábítsa. Vagy nem tréfa az, hogy a kis község polgármestere a bukott nőt a lilium szövetség díszelnőkévé választja, csak hogy a községből város lehessen a fenség jóvoltából és a polgármester ur dicsőségének öregbítésére. Valóság az a tréfa, tehát amint tréfa, hát rájövünk a valóságra. *C'est la vie.*

A Gretchen végtelenül ügyesen megcsinált szatíra. A valóság a legmaróbb szatírába van öltöztetve, hogy igazán a valóság erejével hasson.

Pein Sylvia grófnő (Kápolnay Juliska) Magdolna otthon címmel asilumot létesít javulni akaró bukott nők számára. Hónapok mulnak, de egyetlen javulni akaró bukott angyal sem jelentkezik a kényelmesen berendezett otthonban. A legnagyobb kétségbeeséssel várja a grófnő a trónörökös látogatását, aki a menhelyet magas látogatásával tiszteli meg. Mire a fenség megérkezik, Beinagel gondnok (Kulcsár) és a gondnoknő gondoskodtak bukott angyalokról. Beinagel busás ígéretekkel a szeretőjét, egy nagyon is bukott kölyvet, Millit (Kőrösy Juci) édesgeti az otthonba, a gondnoknő pedig a saját unokahugát, egy falusi ártatlanságot akvirálja megtérő léleknek. Harmadiknak Gloom Grete (H. Novák Irén) lép be a megtérők közé. Grete komolyan meg akar térni, ugyanis vidékre akar vonulni, ahol nem olyan nagy a konkurrencia, mint a főváros-

ban és hogy ezt elérhesse, a grófnőtől ajándékba kéri a nagynénje halálával árván maradt falusi kunyhót. A fenség adjutánsával megérkezik. Mielőtt a bukottakat fogadná, elbuktatni szeretné a grófnőt. A grófnő feltételhez köti a kis összeköttelést. Ha a fenségnek igaza van, hogy nincs komolyan megtérni akaró tévedt nő, úgy lehet a dologról beszélni. A trónörökös öt perc alatt leleplezi Millit és a falusi ártatlanságot, a harmadiknál, Gretchen-nél azonban kudarcot vall. Gretchen, aki mindenképpen hozzá akar jutni a falusi kunyhóhoz, állja a tűzpróbát, ő komolyan meg akar térni és hasztalan való a fenség minden próbálkozása, Gretchen állja a próbát. A grófnő győzött és a fenség három alapítványt tesz a Magdolna otthonnál.

Gretchen vidékre vonul. Mallvitban, szülővárosában akar letelepedni, ahol a grófnő jóvoltából fényesen berendezett otthon várja. A csipkeverés nemes művészete mellett a szabad és jól jövedelmező szerelmet óhajtja folytatni elhanyagolt szülővárosában, konkurrencia nélkül. E célból tiszteleg a polgármesternél — a grófnő ajánló levelével, — aki előbb felháborodva utasítja vissza Grete kérését, de a tanácsnokok és később a trónörökös elősegítik Grete tervét.

A trónörökösöt ugyanis egy automobil kitérülésen Mallvitban baleset éri. Mig az automobil rendbe hozzák, betér a városházára, ahol Grete kérésének elintézését várja.

A fenség, miután a kis fészekben csak unalom várja, örömmel üdvözlí Gretchent. A trónörökös lesz Grete első csipkerendelője, egész éjszaka tanulmányozza Gretchen készletét. Reggel város lesz Mallvit községből és Gretchen kitűnően érzi magát, mint udvari csipkeszállító, illetőleg a trónörökös szeretője.

Ezt az ügyes, számtalan ötlettel fűszerezett darabot kitűnő előadásban hozták nálunk színre. Gretchent H. Novák Irén adta nagy, művészetének minden erősségét színpadra hozva. Bájos volt és finom. Annyi pikantiát vitt szerepébe, ami izgatott, de egy fokkal sem többet. Szellemes volt és érdekes. A siker oroszlanrészre az övé. Betegsége óta ma lépett fel először és tengernyi ünneplésben és virágban volt része. Partnere Horti Sándor volt a trónörökös szerepében. Büszke lehet Horti mai sikerére. Elegáns és ötletes volt. Abszolút illúziót keltett megjelenésével és játékaival egyaránt, kapott is annyi taprost, hogy három szerepre elég volna.

Három klasszikus alakról kell valóságos lelkesültséggel és elragadtatással megemlékeznünk. Várnay, Leövey és Szathmáry olyan pazar alakításokkal lepték meg a közönséget, ami magában véve állandó sikert biztosít a Gretchennek. Tökéletesebb művészetet komikus szerepekben még aligha produkáltak. Még Kőrösy Juci pompás Millijéról kell dicsérrel megemlékeznünk: a közönség őszinte tapsával honorálta a kedves művésznőt, tisztelői pedig csokrokkel lepték meg. Ujj Kálmán adta Streble adjutánt sok humorral. Nyílt színe megtapsolták.

A rendezőhöz azonban volna egy szavunk. Ne rontsa az illúziót mucsai izléstelenségekkel. Ha tapasztalatból nem is tudja, mi kitanítjuk, hogy egy Gretchen féle kokottnál nem medcinás üvegben szolgálják fel a rumot és a kenyeret nem leveses tányérban, hanem legalább is kenyér-kosárban szervírozzák. Teát szervírozni olyan könnyű dolog.

A Gretchen bemutatóját orheszteres ház néző végig és állapította meg sikerét H. G.

* A szép Genovéva. A boldog gyermekkor emlékei elevenednek fel lelkünkben, azok a szépséges idők, mikor ártatlan, gyermekmesék tündérvilágában kalandoztunk. Leave-lestük a bűbajos meséket, együtt éreztünk az üldözött ártatlansággal és örültünk, ha a bűnöst utólérte végzete. Mennyivel jobb dolguk van manapság a kicsinyeknek. A szép meséket gyönyörű mozgóképekben láthatják és kis fantáziájuk a valóságon nyugszik meg. Az Uránia színház igazgatósága a kicsinyeknek akar kedveskedni akkor, mikor minden műsorára egy-egy bájos gyermekmesét tűz ki előadásra. A szombati műsoron *A szép Genovéva*, ez a bűbajos mese szerepel, mely nemcsak a kicsinyeknek, hanem a felnőtteknek is igaz gyönyörűségére szolgál. A szombati műsor a mozgólényképészet valószínű remekéből van összeállítva, amelyhez hasonlót aligha láttak még Aradon.

TÁRKASÁGOK.

Az influenza Egy kitűnő ujságíró kollégánk a szereplője, de csak passzív szereplője ennek a bájos apróságnak. Illusztris társunk a múlt héten, néhány napig, influenzában feküdt, nem írhatjuk ki tehát a nevét, más városban lakó hozzátartozói miatt, akik esetleg azt hinnék, hogy komolyabb baja volt.

Szóval, kitűnő kartársunk, aki egyuttal városatyja és a Kereskedők Körének titkára, (reméljük, így nem ismernek rá) a múlt héten influenzás volt.

Betegsége alatt egy este megszólalt a telefon. Bájos női hang érdeklődött:

— Halló, kérem Faragó Rezső urat...

(Pardon, most elnézésből kiírtuk a nevét)

Szerkesztőségünk legfiatalabb tagja adta meg a felvilágosítást:

— Sajnáljuk nagysád, nincs itt. Már napok óta influenzában van.

— Influenzában? — érdeklődött önagysága. — Csakugyan? Tavaly nyáron én is voltam a mamámmal. Nagyon szép város.

Egy kitűnő portré. Lakott itt nemrégiben egy nagyon sikkes, igazán charmant festőművész, aki témáit leginkább az állatvilágból merítette. Mint állatfestő valóban kitűnő, annyira, hogy nem is hitték róla, hogy embereket is tud ábrázolni. Bohém társaságokban állandó beszéd tárgyát képezték kitűnő ökor-festményei, amelyek vetekednek a legelső rangú mesterek műveivel.

Mielőtt elhagyta Aradot, egy társaságban ismét az ő festményeiről folyt a szó.

— Hiszen szépek, nagyon szépek, — jegyezte meg Balla Frigyes, a kitűnő portré-festő, — de én nagyobb művészetnek tartom az emberek ábrázolását.

— Ha csak az kell, — vágott vissza az első-rangu állatfestő — festek én embert is. Éppen tegnap fejeztem be a saját portrémat. Mondhatom első-rangu alkotás.

A társaság a kíváncsiságtól hajta felkerekedett és elment a művész lakására, hogy meggyőződjék a kép jóságáról. Az egyik kissé homályos falon lógott a még nedves festmény. Az állatfestő lázasán várta a hatást. Néhány másodperc múlva megszólalt Balla Frigyes:

— Gratulálok kedves öregem. Nem is hittem volna, hogy ehhez is értesz. A kép nagyon jó. Mesésen hasonlít hozzád.

Az állat-festő büszkén domborította a mellét:

— Na ugye, ha ugy akarnám, portré festő is lehetnék. Ugy-e kitűnően eltaláltam a jelle, zetes vonásaimat?

— Kitűnően, — ismételte Balla Frigyes. — A kép egészen olyan, mint te: ebben sincs semmi élet.

Cukorpép és logika.

★

Lemoine, a mesterséges gyémánt fel-találója — csaló. Kiderült róla, hogy a tégelyei aljára kitűnően praeparált cukor-pépréteget alkalmazott s a pépbe tette bele a gyémántokat. A nagy hőfok a pépet gőzzé változtatta s a tégelyben ot-maradtak a gyémántok. Pont.

Az egész világ lázban volt néhány napig a csaló miatt. Találgatták: szélhá-mos-e, vagy igaz ember. Az emberiség pár pillanatra megragadt a cukorpépén, akár valami buta légy. Tudósok vitatták, pénzfeljedelmek ismerték el a Lemoine igazságát. És a vakmerő szemfényvesztő fenhéjazva jelentette ki, hogy az ő fogva-tartása Franciaország szűgyene, hogy Ga-lilei óta nem követte el tudóssal és fel-találással ilyen igaztalanságot. A végén pe-dig kistül, hogy a tudósok raja, a banká-rok serege, a bírák tábora egy kis cukor-pépbe ragadt bele.

Lemoine mestert mégis föltétlen hódol-at illeti. Föltétlen hódolat azért, mert ez az ember ismét leckét adott az egész világnak, leckét adott komoly pozitívista bölcseleők-nek. A hitetlen Tamások, akik még a Meg-váltónak se hisznek, amíg ujjalkkal nem érinthetik a sebhelyeket, ismét győzedel-mes mosolygással nézhetik le a becsapott világot. És mivel minden nagy esetre meg-van a maga morálja és mivel a morallisták le is vonják a morált, mihielyt levonhatják: ismét a fejéhez vágódik a hiszékeny em-beriségnek a hitetlenség kis kátéja. És a dogma: csak tudni szabad, hinni nem.

A dolog azonban nem így áll. A dolog úgy áll, hogy miután tudni nem lehet, binni kell. Ki tudja, hogy tényleg nem állítható e elő mesterséges uton a gyémánt? Ma, ami-kor tényként megállapították, hogy egy elem, a rádium, átváltozik másik elemmé, héliummá, — ma, amikor a régi fizika és a régi vegytan alapvető tételei dőnek romba, ma semmi sem lehetetlen. Hinni kell, hogy amit Lemoine mondott, az nem képtelen-ség. Hinni kell mindent, amit nem tudunk, mert ha nem hinnők, akkor sohasem is ér-nénk el a tudást.

Mivel pedig így áll a dolog, meg kell állapítanunk azt is, hogy nagy szélhámo-sok voltaképen nincsenek. Csak logikus szél-hámosok vannak, akiknek mindig megvan a tömeg fölött az az előnyük, hogy amíg a tömeg sohasem logikus, addig ők azok. Tiszta dolog, hogy a mesterséges gyémánt előállításának lehetőségében a fizika mai állása mellett hinni kell. Csupán abban nem kell binni, hogy ezt a titkot Le-moine ur fedezte fel. Ezt fel lehet ugyan tételizni, de lehet tagadni is. És a Le-moine szélhámos-ágának ideiglenes sikere mindössze azon fordult meg: vajjon az egyénisége és képzettsége olyan-e, amely-ről fel lehet tételizni, hogy egy, a lehető-ség határain belül lévő, de mégis nagyobb-foku intelligenciát kívánó cselekedetet vég-bevihet. Lemoine pedig mérnök: tehát fel-lehetett róla tételizni.

Nos, itt azután teljes a csalódás. A csalódás, amelynek a törvényszerűsége ép-pen olyan, mint minden más optikai csa-lódás. A leglightlenebb ember is úgy látja, hogy a vízben lévő tárgy nem ott van, ahol tényleg van. A sugárörés törvé-nye megvan a logikában is. Minden olyan szélhámosság, amelynek az alapja az az

axióma, hogy az embereknek nem szabad lehetetlenségek létezésében hinniök s min-den olyan szélhámosság, amely ezen az axiómán épülő következtetések eredménye: nem egyéb, mint logikai sugárörés.

És ez törvény. Az ugynevezett nagy szélhámosok ismerik és felhasználják ezt a törvényszerűséget. És az emberek elcsodálkoznak és azt mondják: kolosszális szél-hámos, zseniális szélhámos. Pedig dehogy! Ezek az emberek nem is zseniális embe-rek: ennyi dicsőség nem illeti őket. Ezek az emberek egyszerűen logikus emberek. És a logikájuknak egy alapja van: a mi logikánk fogyatékosága. Stillet.

HIREK.

Asztalos Sándor emléktáblája.

Arad, január 24.

Az aradi utcai harc hőseinek, Asztalos Sán-dornak emlékét rövid időn belül emléktábla fogja megjelölni. Az Asztalos Sándor-társaság, amely hű ápolója a hős kultuszának, már ré-gebben foglalkozik azzal a tervvel, hogy Asz-talosnak szobrot emeljen, erre azonban jelenleg, sajnos, hiányzanak az anyagiak. A szobor léte-sítéséről tehát egyelőre lemondott a társaság.

De Asztalos Sándor emléke nem marad sokáig jeltelenül. A kultuszát ápoló társaság legközelebb márványtáblát készített, amelyen megörökítik az utcai harc hőseinek érdemeit.

Az Asztalos Sándor társaság erről a terv-ről ma átirattal értesítette a tanácsot, azzal a kérelemmel, hogy az emléktáblát vegye a vá-rostulajdonába és intézkedjék annak gondozá-sáról. A bejelentés így hangzik:

Tekintetes városi tanács!

Az Asztalos Sándor-társaság feladataul tűzte ki, hogy Aradváros megmentője, Asztalos Sándor 1848-49-iki őrnagy emlékét hazafias kegyelettel ápolja s hősi alakját szoborban meg-örökíti. Mivel azonban egy ilyen monumentális szobor költségeinek előteremtéseig évek hosszú sorozata fog eltelni, azért a társaság választ-mánya elhatározta, hogy egyelőre egy emlék-táblával fogja megörökíteni az utcai harc hős vezérének emlékeztetőt.

Ennek értelmében az 1908. február hó 8-dikán tartandó ünnepély keretében az Aszta-los Sándor-utcában levő s Keppich Jakab dr. tulajdonát képező ház falára illeszt egy már-vány kőtáblát, a következő szöveggel:

Ezen utca Asztalos Sándor őrnagy-tól kapta nevét. Ki vitéz honvédei vel az 1849. február 8-ikán váro-sunkba betört ellenséget véres ut-cai harcban kiverie és Arad vá-rost a pusztulástól megmentette.

Az Asztalos Sándor társaság.

Ezen tábla fogja megmagyarázni az illető utca elnevezésének jelentőségét, ezen tábla fogja megtaolítani a közlekedő közönséget az utcai harc győzelmének fontosságára, ezen tábla fogja magasztalni Asztalos Sándor őrnagy érdemeit, ezen kőben örökíti meg Aradváros há-lálát addig is, míg a tervezett szobor föllá-lítható lesz.

Midőn az emléktábla elhelyezését bejelent-jük, kérjük azt Aradváros tulajdonául elfogadni és gondozását elvállalni. Tekintettel arra, hogy ezen emléktábla jelentőségét Aradváros minden polgára tiszteli és átérti, kérjük: méltóztatassék az elhelyezésnek mintegy 120-140 koronát tévő költségét a város pénztárának terhére el-vállalni.

A kérelmet az Asztalos Sándor-társaság mint szoborbizottság nevében Sőfalvi György elnök és Maurer Mihály titkár írták alá.

— A városszabályozási bizottság ülése. Ma dé'után öt órakor Lócs Rezső tanácsnok elnök-lésével a városrendezési bizottság ülést tartott. Jelen voltak: Waldor Gyula, Steiner József, Ketter Géza, Zima Tibor törvénypártosági bi-zottsági tagok, Nachtnebel Ödön városi mérnök, Szathmáry Károly üzemigazgató, Dömötör Ber-talan mérnök. Felolvasásra került Dobrovits Györgynek, az országos háromszögelési hivatal főnökének átirata, melyben jelenti, hogy a Fráter és Dömötör cég a város szintezési mun-kálatait kifogástalanul végzi és hogy az a megengedett hibák keretén belül mozgó precíz munka. A bizottság javaslataba hozta, hogy az elkészített munkarészletért járó tízezer korona folyósíttassék. Dobrovits főmérnök figyelmébe ajánlotta a városnak, hogy a kiűzött 550 fűksz-pont megőrzéséről vasszekrényekbe való elhe-lyezés által gondoskodjék. A bizottság a vál-lalkozó céget felszólította, hogy a vasszekré-nyek árára nézve tegyen előre jelezést. Steiner József indítványára a bizottság arra hívja fel a tanácsot, hogy pubatoódzék, vajjon meny-nyibe kerülne, ha a felmérési rajzokban a tel-kek utcavonala n kívül a telkek és beépített épülettömbök területét is feltüntetnék.

— Az új csapatfelügyelő. Bécsből távira-tozzák: Ma folyt le a király elnöklésével azon katonai tanácskozás, amelyen a Galgóczy tá-bors ernagy távozásával megüresedett csapat-felügyelői állást töltötték be. Galgóczy utóda Fiedler tábornaszernagy, bécsi hadtestparancsnok lett, akinek helyébe Steininger báró, a pozso-nyi ötödik hadtest parancsnoka, ennek helyébe pedig Latscher báró, volt osztrák Landwehr-miniszter lép.

— A horvát miniszter gyásza. Budapesti tudósítónk jelenti: Josipovich Imre horvát mi-niszter Dezső nevű tízenöt éves fia ma mell-hártya- és szívburok gyulladás következtében hosszabb betegség után meghalt.

— A katonai előléptetés reformja. Bécsből jelentik: A király a katonatisz-tek életére nagy jelentőségű rendelethez adta meg a mai nap hozzájárulását. A hadvezetőség az előléptetések miatti pa-naszokat akarja ezzel az új intézkedés-sel orvosolni, melyek a tiszti testületben már általánossá váltak. A legfeltűnőbb je-lenség, hogy az önkénteseknek tartalékos tisztekké való kinevezetése ezentul meg lesz nehezítve. A rendelet részletei eddig még nem jutottak nyilvánosságra, csak annyi szivárgott ki, hogy ezentul a nyugalomba vonuló tisztek sem nyerhetnek oly könny-en magasabb rangot mint eddig. Az altábornagyok egyáltalában nem kapják meg többé a tiszteletbeli tábornaszernagyi rangot. Ezt a rangot a király különös ér-demű tiszteknek kivételes esetekben maga fogja adományozni. Az új szabályzat in-tézkedik a soronkívüli előléptetésről és a tisztek minősítési táblázatainak szerkesztését új alapokra fekteti.

— A képviselőház könyvei. A képviselőház könyvtári bizottsága, a diszkutáció semmivésemek ez a megtestesülése egyszer szintén akart valamit pro-dukálni és elhatározta, hogy jelentéssel megy a Ház elé. A könyvtári bizottság előadója fel is kapasz-kodott az előadói emelvényre és bejelentette a Ház-nak, hogy a könyvtárból több tudományos munka hiányzik. Elvitték a képviselők, hogy olvasgassák, tanulmányozzák és böngészzenek belőle és nem hozták vissza. Ez még a szabadelvű éra alatt tör-tént, nem a jelenlegi függetlenségi párt tagjai boly-

gatták meg a képviselőházi könyvtárt, sőt arra se jártak, amerre a könyveket őrzik. Ami nem is olyan nagy csuda, hiszen a Házban a könyvtár és a büfé olyan messze vannak egymástól.

Nagyon illik ide Eötvös Károlynak egy megjegyzése, aki egyszer ezzel a kérdéssel lepte meg az asztaltársaságot:

— Mi a különbség köztem és a függetlenségi képviselők között.

Találgatták, magyarázták a kérdést sokféle képen. Senki sem tudott a nyitjára jönni.

— Hát semmi, — oldotta meg a csomót Eötvös Károly. — Mert egy idő óta én sem olvasok semmit, a függetlenségi sem. Azaz, hogy mégis van különbség. Én már husz éve nem vettem könyvet a kezembe, de még sem tudom utolérni a függetlenségi képviselőket az elmaradottságban.

Ezt bizonyítja a könyvtári bizottság jelentése is.

— Kinevezés. A m. kir. honvédelmi miniszter Aradon az 1908. évben működendő állandó vegyes felülvizsgáló bizottság polgári elnökévé *Károlyi Gyula* grófot, Arad vármegye és Arad sz. kir. város főispánját, helyettes polgári elnökévé *Péterffy Antal* ügyvédet nevezte ki.

— Öngyilkos százados. *Kézdivásárhelyről* táviratozzák: *Silberberg Mór* honvédszázados a temetőben agyonlőtte magát. Az öngyilkos tiszt pontos és ambiciózus katona volt, de feljebbvalói állandóan üldözték vallása miatt. Most tudatták vele, hogy legközelebb nyugdíjba fogják küldeni. Az érzékeny százados ezt annyira elkésztette, hogy önkéntes véget ért.

— Banket *Müller Károly* tiszteletére. A Rákóczi Társaság *Müller Károly*, Arad város képviselője tiszteletére névnapja alkalmából a hó 27-én, esti nyolc órakor a „*Magyar Király*” vendéglőben társasvacsorát rendez. Egy teríték ára három korona.

— Ev. ref. helyett — református. Érdekes rendelet érkezett ma Aradvármegye alispánjához, amelyet *Andrássy Gyula* gróf belügyminiszter az ország valamennyi törvényhatóságának megküldött. A protestáns egyházak egyike ugyanis: az *evangélikus református*, vagy röviden szólva, ev. ref. egyház az utóbbi években gyűlésein és törvényalkotó zsinatain a hosszú két szóból álló cím helyett az egyszerűbb „*református*” elnevezést kezdte használni. Az új elnevezés lassanként átment a köztudatba, annyira, hogy a zsinati törvények legfelsőbb jóváhagyása is csak „*református*” egyházat említett ev. ref. helyett. — *Andrássy Gyula* gróf belügyminiszter a most kiadott rendeletével törvényt csinál az általánossá lett szokásból. A körrendelet szerint az 1904. évi második budapesti országos református zsinat az általa alkotott törvényekben úgy az ev. ref. egyházat, mint az ev. ref. vallást „*református*”-nak nevezi és az elnevezést elfogadja az 1907. évi február 14-én kelt ama legfelsőbb elhatározás is, amelyivel a főntebb jelzett zsinati törvények jóváhagyatnak és meg erősítettek. Ehhez képest az ev. ref. egyház és vallás hivatalos elnevezése ezentúl nem „*evangélikus református*”, hanem „*református*.” A belügyminiszter a körrendeletben az igazságügyminiszterrel egyetértőleg elrendeli ezek folytán, hogy az anyakönyvi eljárásban az evangélikus református vallás ezentúl református vallásnak nevezessék.

— Kardpárba. *Budapestről* jelentik: A *Rákosi-féle* vívóteremben ma délelőtt tíz órakor kardpárba folyt le *Náday Béla*, a Nemzeti Színház tagja és *Trux Hugó* hivatalnok között. Segédek voltak *Náday* részéről: *Bartos Tivadar* és *Fráter Loránd*, *Trux Hugó* részéről: *Gerenday György* és *Pogány Lajos* országgyűlési képviselő; orvosok: *Kuzmik Pál* és *Varró Izidor*. A párba *Trux Hugó* sebesülésével végződött.

— Hol vannak a kuplák? *Budapestről* körözvény érkezett az aradi rendőrséghez arról, hogy ott *Sassy Csaba* volt aradi író 120 korona értékű prémies kabátját ellopták, melynek zsebében négy egészen új kuplé kézírata volt. A körözvény sze-

rint *Sassy* a kabátot nem bánja, csak a kuplékat sajnálja.

— **Katonák vasárnapi munkaszünete.** Bécsből jelentik: A hadügyminiszter rendeletet bocsátott ki, amelyben szigorúan meghagyta a csapatparancsnokoknak, hogy vasárnap sem tiszta, s még legényég semminemű foglalatosságot nem kaphat, sőt még az ünnep utáni nap teendőire sem szabad vasárnap a csapatoknak előkészülniök.

— **Munkások vasárnapja.** Az aradi Nemzeti Szövetség munkásképző intézménye vasárnap, 1908. évi január hó 26-án délután négy órakor a *Weitzer János* utcai polgári iskolában nyilvános szórakoztató és szakelőadást tart. — Műsor: 1. Szavaltat. Előadják: *Himmler Sándor* és *Ungár Miksa*. 2. Szakelőadás. Tartja: *Kovács Vince*, városi iskolafelügyelő. A belépés díjtalan; a terembe csakis felnőttek léphetnek be. Az előadás négy órakor kezdődik.

— **Közegészségügyi állapotok a radnai járásban.** Megeszerzte általános a panasz, hogy a körorvosi állások betöltetlenek. A radnai járásban azonban igazán kétségbeesítő helyzet van e tekintetben. A soborsini és petrisi körorvosi állások évek óta nincsenek betöltve. Akárhányszor kihirdetik a pályázatot, az többnyire eredménytelen és ha véletlenül akad is pályázó, akit megválasztottak, mihamarabb menekült, mert a jelenleg is érvényben lévő fizetésből megélni nem bírt. Így azután a járási orvos látja és látja el ma is a teendőket, már ahogyan bírja és arra képes. Most még úgy áll a dolog, hogy a berzovai körorvos hivatalos körutja alkalmával kocsijárával felfordulva lábát törte s gyógykezelés végett az aradi kórházba vitték. A paullai körorvos is menekülében van. A helyzet az, hogy egy 37 községből álló járásban, azaz Gyoroktól—Zámig egy orvos látja el a teendőket, aki azonban megfeszített munkássága mellett sem képes az egész járás közegészségügyét ellátni. Ezekben a bajokon csak úgy lehetne segíteni, ha a körorvosi állások javadalmait felemelnék. Felhívjuk a közigazgatási hatóságok figyelmét ezen anomáliákra.

— **Dinamó gépezet tanfolyama.** A m. kir. áll. ipari szakiskolával kapcsolatban folyó évi február hó 8-án kezdődik a *dinamó gépezet* tanfolyama. A tanfolyamra beiratkozni lehet vasárnaponként 9—12-ig és hétköznapokon 6—7-ig az intézet igazgatóságánál. A tanfolyam csak úgy nyílik meg, ha legalább huszonöt jelentkezőnek.

— **Az Aradi Ipar- és Népbank választmányi ülése.** Az *Aradi Ipar- és Népbank* igazgatóválasztmányja ma tartotta *Szalay Károly* igazgató elnökelete alatt ülését, melyen az évi zárszámadásokat terjesztették elő. A bemutatott mérleg az intézet fokozatos erősödését mutatja. Főbb üzletsgai lényegesen emelkedtek és különösen kiemelendő, hogy takarékbetételeinek állománya a lefolyt évben közel egy millió koronával szaporodott, ami a nagyközönség bizalmának jele. Az évi tiszta nyereség 179.848.98 korona, illetőleg az 1906. évről áthozott nyereséggel együtt 191.874.17 korona. Ez évben fizet az intézet először a felmerült részvénytőke után osztalékot, melyet az igazgatóválasztmány — úgy, mint a korábbi években — 40 koronában állapított meg. Ezen magas osztalék nyilvánvalóvá teszi, hogy az Aradi Ipar- és Népbank részvényei az aradi piacon a legjövődelmesebb papírok közé tartoznak. A választmány egyhangulag, örömmel vette tudomásul a kedvező üzleti eredményeket. Az osztalékot az intézet már február hó 3-tól, a közgyűlést követő naptól fizeti.

— **Hol van Kálnoki?** Néhány nap előtt, egy Aradra érkezett amerikai levél nyomán, azt írtuk, hogy *Kálnoki Imre* volt csendőrfőhadnagyot, akinek neve egy titokzatos aradi bűnüggyel kapcsolatba jutott, Chicagóban letartóztaták. A cikk adataival szemben ma megjelent szerkesztőségünkben *Szidák György* aradi iparos, *Kálnokinak* spósa, s *Kálnoki* leveleivel igazolta, hogy *Kálnoki* nem volt soha közjegyzői irodában alkalmazva, hanem három éve, amióta kiment, a Chicago mellett levő *Pullmann* vágogányár munkása. Az utolsó levele január 6-án kelt s 20-án érkezett Aradra, s már ez valószínűtlenné teszi a hírt, mintha letartóztatták volna.

— **Rum compositio** 1 literhez 20 kr. *Likör aroma* 1 literhez 30 kr. *Vojtek* és *Weisz* nál. 191

— **Itt a hideg tél és vele a hurutok ideje,** melyeknek különösen azok vannak kitéve, akik a légzőszervek chronikus megbetegedéseiben szenvednek. Akik nincsenek abban a kellemes helyzetben, hogy az enyhe délvidéket felkeressék, használjanak „*Sirolin Roche*”-t, melynek hosszabb vétele felette ajánlatos, mert kevesbiti a köpetet, szárítja a légzőszerveket és előmozdítja az étvágyat. Mindennemű hurutban szenvedők részére valóságos mentőszert. Kapható a gyógyszerárakban.

EGYESÜLETI ELET.

(*) **Felolvasás.** Az *Aradi Kereskedők Körében* holnap, szombaton este kilenc órakor *Vajda Iván* dr. aradi ügyvéd előadást tart a váltóismeretek köréből. Az előadásra a kör szaktanfolyamának hallgatóit, valamint az összes érdeklődő kereskedőket és kereskedelmi alkalmazottakat meghívja az elnökség.

TORVÉNYKEZÉS.

§ **Lázító román tanító.** *Magyar János* nagyhalmági tanító lázítással vádolva került ma az aradi kir. törvényszék elé. A gyermekek oktatója alaposan beborozott állapotban a falu korcsmájában iddógálók előtt nagy beszédet tartott, amelyben szidta és ócsárolta a magyarokat és állítólag ezeket mondotta:

— Erdélyt és Magyarországot be kell kebelezni Romániába!

— Olyan vérengzést kell csinálni, mint negyvennyolcban!

— Le kell gyilkolni minden magyart, mint a Hollak-családot!

Ezen kifejezésekben az ügyészség lázítást látott és perbe fogta a nagyhangú román tanítót. A *Bittó József* kir. törvényszéki bíró elnöklésével mára kitűzött fő tárgyaláson a vádlott nem jelent meg. A tárgyalást elnapolták és az újból kitűzendő fő tárgyalásra a tanítót elő fogják vezetni.

§ **Párbajért elítélt alispán.** *Temesvárott* a múlt év november huszonegyedikén kardpárba vittak *Muth Gáspár* dr. ügyvéd és *Joanovich Sándor* volt alispán. A páros viaskodásban *Joanovich* sérült meg a jobb karján. A temesvári büntetőtörvényszék ma párviadal vétsége miatt *Muth Gáspár* dr.-t öt napi, *Joanovich Sándor* pedig egy heti állami fogháza ítélté.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

— **A bankkamatláb.** Ma érkezett táviratszerint a budapesti nemzeti bank a váltókamatlábat 7-ről 6-ra, a lombard kamatlábat 7 $\frac{1}{2}$ -ről 6 $\frac{1}{2}$ -százalékra szállította le. A tegnapi és mai jelentések szerint tehát az egész világpiacra a nagy kamatláb redukciók következtében a pénz normalisan olcsó lett. Tegnapi az angolbank 5-ről 4-re, a francia bank 8 $\frac{1}{2}$ -ről 8 százalékra szállított le. Még a német bank egyedül tart ki a 6 $\frac{1}{2}$ -százalékos kamatláb mellett, de ennek specális helyi okai vannak. A német ipar nagy angázsmái teszik kétkedővé a bankot. Mint értesülünk, az osztrák magyar bank február 8-án tartandó főtanácsi ülésében valószínűleg egy egész százalékkal leszál és akkor 4 százalékos kamatláb mellett meg fog indulni a vállalkozás.

Aradi heti gabonavásár.

— Az *Aradi Közlöny* tudósítójától. —

Arad, január 24.

A változó időjárás folytán a mezőgazdasági állapotokról ellentétes hírek kerülnek forgalomba. Alapjában véve a tél még mindig nem olyan, mint aminek a gazda szeretné, mert ahogy a vetések most állanak, nincsenek kellőképpen biztosítva az idő viszontagságai ellen.

A gabonaüzlet irányzata szintén határozatlan. Ugy a kereslet, mint a kínálat, gyenge. Az árak mégis inkább a szilárdulás felé hajlanak.

Elkelt a mai piacon:

4-500 mm buza 11.50-60

2-300 mm. tengeri 6.05-6.10

Névtelen jegyzés:

Rozs 10.50

Zab 7.10

Árpa 7.30

Az árak koronában 50 kilogrammonként értendők.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

— Az Aradi Közlöny távirati tudósítása. —

Budapest, január 24.

Amerika 1/4-el olcsóbb. Kevés forgalom, alig tartott árak.

Az árak 50 kilónként számlálva

	Déli zárlat	5 órai zárlat
Buza áprilisra . . .	12.61-12.63	12.70-12.71
Buza októberre . . .	10.70-10.71	10.77-14.78
Zab áprilisra . . .	8.23-8.24	8.26-8.27
Rozs áprilisra . . .	10.77-10.78	10.88-10.89
Tengeri májusra . . .	7.02-7.03	7.07-7.08

Zárul 6 órakor:

Osztrák hitelcsekvény	641.50
Magyar hitelcsekvény	773.25
Városl villamos vasúti részvény	280.—

Budapest-kőbányai sertéskereskedelem.

— Január 24. —

Magyar elsőrendű: Oreg nehéz páronként 400 kilogrammon felül súlyban — fillérig; közép páronként 300-400 kilogrammig terjedő súlyban — fillérig; fiatal nehéz páronként 320 kilogrammon felül súlyban 118-120 fillérig; fiatal közép páronként 251-320 kilogrammig terjedő súlyban 120-122 fillérig; könnyű páronként 250 kilogrammig terjedő súlyban 120-124 fillérig. Szerbiai: Nehéz páronként 260 kilogrammon felül súlyban — fillérig; közép páronként 240-260 kilogrammig terjedő súlyban — fillérig; könnyű páronként 240 kilogrammig terjedő súlyban — fillérig. Sertéslétszám: Január hó 21. napján volt készlet 21,906 darab, január 22. napján főlhajtattott 502 darab, január 22. napján elszállított 313 darab, január 23. napjára maradt készletben 22,095 darab. A hízott sertés ület irányzata: Csenedesebb.

IDEGENEK ARADON.

— Január 24. —

Fehér Kereszt-szálloda. Hamza Agoston püspök helyettes Bodrog. — Popovits E. Aurél dr. orvos és neje Ujezentanna. — Gantner János föld-birtokos és neje Tövisgyháza. — Veinberger Mihály kereskedő Budapest. — Vajda Márton magánzó és neje Budapest. — Kell Izsóné malomigazgató neje és leánya Budapest. — Kucska Antal építész Temesvár. — Kardos László mérnök és családja Szeged. — Fodor Imre igazgató és neje Nagynyed. — Vagner Richárd igazgató Körösbánya. — Bede István jogász Kecskemét. — Brády Rudolf hivatalnok Algyógy. — Biri Péter dr. ügyvéd Szeged. — Molnár Lajos gazdatiszt és neje Szeged. — Lebeschusz Lőrinc igazgató Köröstarcsa. — Bordás Márton mérnök Oravica. — Török István fakertész Lugos. — Hoffman Oszkár kereskedő Nagyvárad. — Steinitzer Mór kereskedő és neje Nagykároly. — Kapás József üzletvezető Nagykikinda. — Somogyi Árpád birtokos Miskolc. — Beznák Károly művezető Nagyvárad. — Madarász Aurél és neje Szeged. — Bán Manó gazdálkodó B. Gyula. — Donner Ignác hivatalnok B. Gyula. — Kereczag Herman ellenőr Besztercebánya. — Mártonfy Ferenc gyógyszerész és neje Marosvásárhely. — Majercsik István mérnök Szeged. — Egelhof Hugó igazgató és családja Dévaványa. — Sas Fülöp kereskedő Brassó. — Flesch Ignác bérlo Kassa. — Berg Henrik bérlo Kassa. — Marek Lajos kereskedő és neje Szolnok. — Friedman Sándor utazó Budapest. — Lengyel Miksa utazó Budapest. — Békefy Jenő utazó Budapest. — Hirschl Jenő utazó Budapest. — Veisz Lipót utazó Budapest. — Bruck Miksa utazó Budapest. — Faragó Aladár utazó Budapest. — Fischer Imre utazó Bécs. — Reiner Károly utazó Bécs. — Kohn Árpád utazó Győr.

Központi-szálloda. Várnay Rezső birtokos Eperjes. — Mladin György birtokos Zágráb. — Kosztolányi Jenő birtokos és neje Sátorajauhely. — Horváth Béla kir. ügyész Szombathely. — Miklós Jenő igazgató Budapest. — Puccini Edgardo mérnök Treviso. — Nagy Izsó főmérnök Budapest. — Lendvai Sándor takarékpénztári igazgató Temesvár. — Mauro

József plébános Csersző. — Binecz Dávid gyáros Krakkó. — Krausz Dávid kereskedő Hódmezővásárhely. — Condunari Marius gyáros Páris. — Semogyi Miksa püspökségi intéző Beél. — Ring Béla bérlo Bérel. — Hanty Géza intéző Szerencs. — Sóhatry Gusztáv utazó Bécs. — Band Herman utazó Bécs. — Vamoser Gyula utazó Budapest. — Kurzveil Ernő utazó Prága. — Fein Mór utazó Bécs. — Schönfeld Gyula utazó Budapest. — Pohl Gyula utazó Budapest. — Waldman Márkus utazó Budapest. — Wolfinger Vilmos utazó Budapest. — Propper Imre utazó Budapest. — Fischer Lipót utazó Budapest. — Stern Ede utazó Budapest. — Ungár Lajos utazó Budapest. — Schwarz Félix utazó Budapest. — Hartman Károly utazó Bécs. — Győrfi Mór utazó Kecskemét. — Schwarz János utazó Zágráb. — Breuer Ferenc utazó Budapest. — Várdi Bernát utazó Budapest. — Pulzer Gyula utazó Budapest. — Grósz Lipót utazó Budapest. — Sámson Náthán utazó Budapest.

Nemzeti Színház.

Szombat, 1908. évi január hó 25-én:

A) bérlet.

A) bérlet.

Gretchen.

Tréfa 3 felvonásban. Irta: Davis Gusztáv és Lipschütz Leopold. Fordította: Hajó Sándor.

SZERMEKÉK:

Plein Sylvia	K. Kápolnai J.	Ő fensége	Horti Sándor
Schwegelman	Benkóné.	Von Strehle	Uji Kálmán.
Beinagel	Kulcsár L.	Blus	Várnai Jenő.
Milli	H. Körösy J.	Niemann	Szathmári A.
Gloom Grete	H. Novák I.	Tobisch	Leóvey Leo.

Készlete este 7 és fél órakor.

URANIA SZÍNHÁZ.

(Báró Simonyi-utca 1. szám, Szabadságtér mellett.)

Ma szombaton, 1908. január hó 25-én

Műsor:

1. Szüret.
2. Csodás poharak.
3. Megbűntetett pajkosság.
4. Indiai elefántok.
5. Karácsonyest.
6. Ördög-játékok.
7. Csempészélet.
8. Genovéva.

Előadások délután 5, fél 7, és este fél 9 órakor.

Cukrászda.

Előadás alatt a cs. és kir. 33. gyalogezred zenekara játszik.

Holnap, vasárnap: A rértartós királykioszony. Mese.

NYILTTER.

Tabakovits János mint férje, özv. Goron Gergelyné szül. Barna Helén mint édes anyja, Tabakovits Emil, Tabakovits György dr. és Tabakovits Dusan mint fia, Tabakovits Justina, Mariska és Danica mint leányai, Tabakovits Emilné szül. Petrovits Julia, Tabakovits Dusané szül. Szepes-Szombati Szontagh Ilonka menyel és Tabakovits Sándor, György, Iván, Olga, Pali és Marica unokái a maguk, valamint az összes rokonok, ismerősök és barátok nevében is mély fájdalomtól meglokt szívvel jelentik, hogy a forrón szeretett, felejtethetetlen jó neje, illetve leánya, édes anyjuk, anyósuk, nagyanyjuk és rokonuk

Tabakovits Jánosné

szül. Goron Eufrosina,

f. hó 24-én 2¹/₂ órakor hajnalban, életének 74-ik és boldog házasságának 53-ik évében rövid szenvedés után jobblétre szenderült.

A megboldogult földi maradványai f. hó 25-én d. u. 1¹/₂ órakor fogtak a gyászházban: Kápolna-utca 30. sz. alatt a gör. kat. szerb egyház szertartásával szerinti ünnepélyesen beszenteltetve és a felső temetőben örök nyugalomra helyezve.

Béke poraira!

Arad, 1908. január hó 24.

739

Csutak Károly és fia első temető-rendező intézete. Arad, Szabadságtér 20.

Az eleki járás főszolgabírájától.

250-1908 szám.

Pályázati hirdetmény.

Az almáskamarási községi **Jegyzői állásra** pályázatot nyitok.

A javadalmazás áll:

1. 600 korona évi fizetésből.
2. A termény és széna váltásának megfelelő 936 koronából.
3. 12 öl tüzfából.
4. Természetbeni lakásból.
5. A magánmunkálatok után szabályrendelet szerint járó díjakból és
6. A kir. kincstár tulajdonát képező 10 kat. hold szántóföldnek csakis a gyakorlat által biztosított haszonélvezetéből.

Az 1900. évi XX. t.-c. 3. §-ában előírt képesítés és az eddigi alkalmaztatást igazoló okmányokkal felszerelendő, valamint a nyelvismereteket felerlítió kérvények f. évi február hó 26-ig nyújtandók be.

A választás február hó 29-ikén d. e. 11 órakor lesz megtartva.

Elek, 1908. évi január hó 24-én.

Mladin Miklós,

733

főszolgabíró.

Mindenkinek ingyen

megküldjük, ha azt levelező-lapon kéri, diszes 54x76 cm. nagyságu

mmmmmm fali mmmmmmm

lapnaptárunkat

amely hivataloknak és irodáknak nélkülözhetetlen.

Földes Kelemen

orvosi laboratoriuma

Aradon, Deák Ferenc-utca.

Végez:

hugy, köpet, bélsár, gyomortartalom és hányadék, vér, koros folyadék-gyülemek, epe és huygkőképződmények, nem szervek váladékai, torok lepedék, ondó, anyatej és kor-szövettani vizsgálatokat mérsékelt díjazásért.

APRÓ HIRDETÉSEK.

AKI

eladni kíván
butort,
songorát,
bort,
gyümölcsöt,
abonát,
üzletet,
műhelyt,
lakást stb.;
vagy

AKI

bérbeadni kíván
birtokot,
házat,
vadászterületet,
halászatot,
telket,
kocsit,
lovat,

AKINEK

ismeretség híján

házasárra,
nevelőre,
üleitvezetőre,
konyvelőre,
segédre,
ispárra,
gazdatisztára,
kulcsárra,
vinczellőre,
körtészre,
kulcsárra,
gazdasszonyra,
szakácsnőre,
szobaleányra,
házi- vagy
irodaszolgára,
pénzbeszedőre,
házmesterre,
stb.-re
van szüksége,

AKI

mindenestét vétel vagy bérbe vétel céljából keresi;

AKI

valamely állást betölteni kíván: legbiztosabban értezt, ha az

„ARADI KÖZLÖNY”
kis hirdetési
rovatát használja.

Tisztességes

34 éves német kisasszony ajánlkozik egy gyermek mellé. Cím a kiadóhivatalban. 740

III-ik ciklusra

egy földszinti páholy (á bérlet) eladó, vagy minden 6-ik előadásra is kapható. Értekezhetni ifj. Kerpel Károly és Lázár Gyula urak üzletében. 738

Egy 2 szobás nyári lakás

előszobával és minden hozzátartozó mellékhelyiséggel február 1-től kiadó Wesselényi-utca 50. szám alatt. 737

Van szerencsém a n. é. közönséget tisztelettel értesíteni, hogy üzletemet a régi színház, most „Uránia” Br. Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér felől helyezem át. A legjutányosabb napi árban árusítok friss sertés húst, szalonnát, tiszta sertés zsírt, füstölt húst, sonkát és kolbászokat, stb. Szíves pártfogást kérek. Tisztelettel Garai Károly. 722

Vaszkó-Gilányi Vezérkönyv,

kitűnő segédkönyv magántanulóknak, a négy polgári osztályból való vizsga sikeres letételére. A két kötet ára 8 kor. Inguez I. és Fia könyvkereskedésében Arad, Weitzer János utca. 201

Jó karban lévő

kisebb pénzszekevény megvételre kerestetik.

Szalonnát,

zsírt, füstölt husokat és minden hentesárut napi áron ajánl Garai Károly Aradon, Boczkó-utca 2. szám. 51

Rongált dobozu

levélpapírokat minden elfogadható árban árusítok ki. Kerpel Izó könyv-, zenemű- és papirkereskedése, Arad. 212

Edelspacher-utca 6a. szám

alatt egy jó menetű szatócsüzlet más vállalkozás miatt azonnal eladó. Bővebbet ugyanott. 728

Egy ház eladó kerttel

Virág-utca 6-ik szám. — Értekezni lehet Vadász-kürt-utca 1. szám és Illés-utca 117. szám alatt. 697

Könyvkötészetünkben
egy ügyes fia
tanulónak

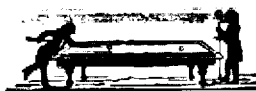
fizetéssel
felvétetik.

Bővebbet a kiadóhivatalban

Egy jó karban lévő 2 lóerős

gázmotor
jutányos áron eladó.

Bővebbet a kiadóhivatalban.

Hartmann János

Aradon, Rákóczi-utca 15. sz. alatt.

Tekeasztal, dákók, golyók és különlegességi kávéház berendezési cikkek készítése

műhelye.

Szakképzettségemet a párisi legelső és legnagyobb gyárban szerezttem. Teke-asztalok behuzását a legújabb saját szisztémáim szerint behúzó ragasztás nélkül, a melyeken a golyók ugrása elő nem fordulhat. Meghívásra bárhova a vidékre is elmegyek, saját szöveimmel.

Műhelyből kikerült árukért, különösen a dákók egyenességéért egy teljes évig jótállok.

Ismét eladóknak nagy árendemény.

Használt golyókat veszek és cserélek. Gyors és pontos kiszolgálásért: kezeskedem.

Saját francia gyártmány szerint készült dákók óriási választékban 2 k.-tól 100 kor.-ig Régi ócska teke-asztalokat újjáalakítok s becserélek.

Nagy raktár kész billiárdokban! Olcsón kapható legújabb fordítható Elipsz Billiárd. 741

ARADMEGYEI TAKARÉKPÉNZTÁR.

Meghívás!

Az „Aradmegyei Takarékpénztár”

tisztelt részvényeseit

a folyó évi február hó 9-én délelőtt 10 órakor

az intézet helyiségében tartandó

37-ik évi rendes közgyűlésre

ezennel tisztelettel meghívjuk.

Tárgysorozat:

1. Az évi jelentés, az 1907. évi mérleg és felügyelő-bizottság jelentésének előterjesztése; határozat a tiszta nyereség felosztása felett, valamint a felmentvények megadása.
2. a) Intézeti elnök megválasztása 3 évre,
b) A felügyelő-bizottság egy tagjának, esetleg póttagjának megválasztása 2 évre,
c) 16 választmányi tagnak megválasztása 2 évre.
3. A tisztelt részvényesek netaláni indítványai.

A t. részvényeseket, kik a közgyűlésen részt venni óhajtanak, felkérjük, hogy részvényeiket, **folyó évi február hó 8-án délután 5 óráig** az intézet főpénztáránál Aradon, vagy fiókpénztárainál Battonyán és Eleken nyugta ellenében letéteményezni sziveskedjenek.

Aradon, 1908. évi január hó 25-én.

735

Az igazgatóság

Aradi Ipar- és Népbank.

Vagyon. **Mérleg-számla 1907. december hó 31-én.** Teher.

	Korona	fill.	Korona	fill.		Korona	fill.	Korona	fill.
Készpénz			421,515	43	Résztvénytőke			1.500,000	
Váltótárca álladék			7.565,806	75	Tartalék alapok:				
Aradi hitelegylet tartozása			312,358	82	Általános tartalékalap	670,700	64		
Előleg értékpapírokra			162,692	—	Hitelegyleti tartalékalap	2,544	82		
Folyószámlái adósok			1.729,497	40	Nyugdíjalap	140,623	98	813,869	44
Jelzálog kölcsönök			543,877	56	csesjthei Varjassy József alapítvány			6,704	49
Zálogházi kölcsönök			248,344	—	Hitelegylet 5% biztossági alapja ...			10,038	16
Záloglevél kölcsönök	919,569	37			Betétek:				
Községi kölcsönök	497,815	04	1.417,384	41	Betéti könyvecskékre	5.233,543	30		
Értékpapírok* és sorsjegyek			944,825	65	Folyószámlára	79,636	37	5.313,179	67
Nyugdíj-alap értékpapirjai			34,297	—	Visszleszámított váltók			4.474,955	61
Érepenek, szelvények, osztálysors-			9,543	62	Átruházott záloglevél és községi köl-			1.292,408	09
jegyek, stb.					csönök				
Ingatlanok:					(ebből a Magyar Takarékpénztárak				
Szabadság-tér 18. és Hasszinger-utca					központi jelzálogbankjára 826,617-48				
2. sz. ház	206,032	04			K. van átruházva)				
Békéscsabai főút 893. sz. ház... ..	145,493	63			Hitelezők			294,060	19
Békéscsabai főút 894. sz. ház... ..	33,395	56			Be nem fizetett betét kamat adó ...			19,309	18
Ujaradi főút 177. sz. ház... ..	18,637	60			Fel nem vett osztalékok és nyere-			2,065	—
Egyéb ingatlanok	100,056	56	503,615	39	mények				
Adósok			78,428	99	Előre felvett kamatok és elszámol-			107,620	—
Előre fizetett és hátralékos kamatok			46,118	73	atlan jövedelem				
Felszerelések 10% leírás után ...			7,778	25	Nyereség áthozat 1906. évről	12,030	19		
					Nyereség 1907. évben	179,843	98	191,874	17
			14.026,084	—				14.026,084	—

* Ebből községi kötvény, záloglevél és állampapír 618,200 korona.

Arad, 1907. évi december hó 31-én.

Hehs Béla, s. k.
vezérigazgató.

Kell Lajos, s. k.
főkönyvelő.

Szalay Károly, s. k.
elnök-igazgató.

Institoris Kálmán, s. k.
igazgató.

Kristyóry János, s. k.
igazgató.

Reicher Ferenc, s. k.
igazgató.

Dr. Tagányi Sándor, s. k.
igazgató.

Walder Gyula, s. k.
igazgató.

Jelen vagyon- és teherkimutatást a törvény és alapszabályok értelmében megvizsgáltuk és rendben találtuk.

A felügyelő-bizottság:

Dr. Priegl István, s. k.
f. ü. b. elnök.

Kohn S. N., s. k.
f. ü. b. tag.

Steigerwald Alajos, s. k.
f. ü. b. tag.

Grábner Károly, s. k.
f. ü. b. póttag.

Az Aradi Ipar- és Népbank felügyelő-bizottságának jelentése az 1907. üzletéről.

Tisztelt Közgyűlés!

A kereskedelmi törvény és az intézeti alapszabályokban előírt köteleességünknek megfelelően, az intézet ügyvezetését egész éven át éber figyelemmel kísérvén, tisztelettel jelentjük, hogy a több ízben megtartott rovincsolásaink alkalmával úgy a központ minden üzletágában, mint a békés-csabai fiókin-tézetnél a kezelés alatt álló pénz- és értékkészletet mindenkor a szabályosan vezetett könyvekkel összhangzóan és hiány nélkül találtuk.

Az igazgatóság által elénk terjesztett 1907. évi szárszám-adásokat, mérleget, valamint nyereség- és veszteség számlát a helyesen lezárt könyvek és zárszámadások alapján a törvény és alapszabályoknak megfelelően összeállítottaknak találtuk és elfogadásra ajánljuk az igazgatóságnak a lefolyt évi 191,874-17 korona nyereség felosztására vonatkozó javaslatát.

Ezek alapján indítványozzuk, hogy az igazgatóságnak a lefolyt üzleti évre vonatkozólag a felmentvény megadásáért és ugyanezt a saját részünkre is kérjük.

734

Kelt Aradon, 1908. évi január hó 22-én.

Az Aradi Ipar- és Népbank felügyelő-bizottsága:

Dr. Priegl István, s. k.
f. ü. b. elnök.

Steigerwald Alajos, s. k.
f. ü. b. tag.

Kohn S. N., s. k.
f. ü. b. tag.

Grábner Károly, s. k.
f. ü. b. póttag.

Aradi nyomda részvénytársaság könyvnyomdája.

Nyomatott Kurzweil Janos és Társa budapesti festőgyárának festékévei.